

Familjen Karamasov

drama i fem akter efter Dostojevskijs roman

av Christian Lanciai (2002)

Personerna:

Furstinnan Samoilova
hennes piga
Fjodor Karamasov
Grigorij
Marfa Ignatjevna, hans hustru
generalskan Vorochova
Ivan och Aljosja som barn
Stink-Lisaveta
Dimitrij Karamasov
Grusjenka (även kallad Dunjasja, egentligen Agrafjena)
Fedja, värdshusvärd
Aljosja, Fjodor Karamasovs yngsta son
Staretsen Zosima
Fader Paisi
Rakitin, präststuderande
Peter Alexandrovitj Mjusov
Ivan Karamasov
Maximov, godsägare
Pavel Fjodorovitj Smerdjakov
Marfa Kondratjevna
Storinkvisitorn
Jesus
Fenja, Grusjenkas tjänarinna
Trofim Borisytj, värdshusvärd i Mokroje
Kalganov
en fet polsk officer
Wrublewski, hans vän
distriktsåklagaren
undersökningsdomaren
polischefen
Katerina Ivanovna
Ivan Karamasovs objudna gäst
Domaren
en rättsbetjänt
advokat Fetjukovitj
åklagaren
läkaren

kroggäster
rättegångspublik
jurymedlemmar
två köpmän
en dam

Handlingen tilldrar sig någonstans i Ryssland under senare delen av 1800-talet.

Copyright © Christian Lanciai 2002

Familjen Karamasov

Prolog.

Samoilova Jag kan inte med den mannen! Jag vill inte träffa honom!
pigan Men han insisterar. Jag blir inte av med honom.
Samoilova Kör ut honom bara!
pigan Då blir det bara värre. Jag vill inte bli skandaliserad av en sådan.
Samoilova Du har rätt. Enda sättet att undvika att han ställer till med skandal är att tåla honom och uthärda honom. Visa in honom då, och hämta oss lite te.
pigan (niger) Ja, frun. (går)
Samoilova Den odräglige mannen! Alla genomsådär honom utom han själv, och han bara frossar i sin egen narraktighet(*Fjodor Karamasov kommer in ödmjukt bugande med lismande inställning.*)
Fjodor En ära för mig att bli mottagen av furstinnan.
Samoilova Jag har bett om lite te. Hur har ni tänkt muntra upp oss den här gången, Fjodor Pavlovitj?
Fjodor Ack, dess värre måste jag beklaga, frun, att jag har ingenting längre att prisa mig lycklig för. Tvärtom, jag har sjunkit ner i det gräsligaste moras av olycka och vanära. Kan ni tänka er, Vera Samoilova, att min hustru har lämnat mig med en annan!
Samoilova Det menar ni inte(*avses*) Det var då på tiden!
Fjodor Hon har blott skandaliserat mig inför hela världen genom att förföra och rymma med en seminarist!
Samoilova En seminarist! Är ni säker på att det inte var han som förförde henne? Det brukar vara så.
Fjodor Men han var så mycket yngre och nästan färdig som präst! Inte kan han frivilligt ha kastat bort sin karriär och sitt liv på en sådan som hon!
Samoilova Man vet aldrig säkert med seminarister. Var han vacker?
Fjodor Naturligtvis! Aldrig skulle hon annars ha föredragit honom framför mig.
Samoilova Säg inte det. Han var ung och ni är gammal.
Fjodor Men inte så gammal. Och jag har ännu mina bästa tänder kvar.
Samoilova Det kommer inte enbart an på tänderna. Men varför kommer ni till mig? Vad kan jag göra åt saken?
Fjodor Ack, jag måste ju försvara min ära! Om hon så skandaliserar mig inför hela världen måste jag ju upprätta min heder inför hela världen!

Samoilova Jag skulle råda er att låta henne vara. Hon är ju förlorad. Om hon föredrar en ung fager seminarist är hon inte värdig er längre.

Fjodor Det har jag nog försökt intala mig själv, förnuftig karl som jag är, men nej, det går inte, jag måste förbarma mig och återföra henne in under mitt tak. Därför tänker jag resa till Sankt Petersburg och rädda henne från träsket i slummen innan hon är alldeles fördärvad.

Samoilova Tror ni att ni kan hitta henne? Hon gör säkert vad som helst för att ni aldrig skall finna henne.

Fjodor Hon känner inte Fjodor Karamasov! Jag ger aldrig upp! Jag skall hitta henne och rädda henne!(*Pigan serverar te. Fjodor nyper henne i stjärten. Hon ger ett litet utrop.*)

Samoilova Och vad tänker ni göra med seminaristen?

Fjodor Rädda honom också! Han måste ju få fullborda sin utbildning!

Samoilova Om inte er hustru har fullbordat den.

Fjodor Jag hoppas att jag kan rädda hans oskuld.

Samoilova Tack för visiten, Fjodor Pavlovitj, men nu måste jag verkligen gå. Och koncentrera er på er hustru. Min piga behöver inte åtgärdas.

Fjodor Vad tror ni om mig egentligen, Vera Samoilova?

Samoilova Jag känner er, Fjodor Pavlovitj, och jag tror därför inte att ni någonsin hittar er bortslarvade hustru..

Fjodor Men vår lille son! Vem ska ta hand om lille Misjka?

Samoilova Det får väl ni göra, Fjodor Pavlovitj. Det kommer an på er nu att se till så att han inte blir som ni.

Fjodor Lyckligtvis har hon släktingar. Jag får lämna honom till hans morbror.

Samoilova Det blir säkert en bra karl av honom, om han får vandra mellan era olika släktingar. De kommer att tävla om att negligera honom.

Fjodor Ack, ni är en klen tröst, Vera Samoilova.

Samoilova Sånt är livet, Fjodor Pavlovitj. Se det realistiskt.

Fjodor Det kan jag aldrig göra. Jag är alldeles för romantisk.

Samoilova Då kan ni gifta om er, om någon fru vill ha er.

Fjodor Nej, först måste jag rädda min hustru. Först när jag misslyckats med den heliga räddningsmissionen kan det bli tal om alternativ.

Samoilova Har ni inte alltid många alternativ samtidigt, Fjodor Pavlovitj?

Fjodor Ack, ni känner mig, Vera Samoilova. Därför vågar jag lita på er och be om er diskretion. Men basuna gärna ut för världen om hur min hustru har vanärat mig!

Samoilova Tack för visiten, Fjodor Pavlovitj.

Fjodor Eders mjukaste tjänare(*kysser sliskt hennes hand och retirerar, blinkar åt pigan och nyper henne en gång till innan han försvinner.*)

Samoilova (*skakar sin hand, som för att bli av med smuts*) Den karlen är oförbätterlig. Nästa gång han kommer, Natalia, är jag inte hemma.

pigan Inte jag heller, frun.

Scen 2. Hemma hos Karamasovs.

Grigorij Ni borde skämmas, Fjodor Karamasov, en vuxen man som ni!

Fjodor Du bara tjarar, Grigorij.

Grigorij Men med rätta! Och ni vet att jag har rätt! Eftersom ni inte själv vill kännas vid era försummelse är det min sak att tillvita er de oerhörda följderna av er skandalösa ansvarslöshet!

Fjodor Tala inte med mig om skandaler, Grigorij. Det finns inga skandaler. Det finns bara naturliga utlösningar.

Grigorij Naturliga utlösningar! Är det vad ni kallar era orgier med alla traktens mest lösaktiga damer inför ögonen på era späda söner!

Fjodor Ja, vad är det annars utom naturlig utlösning? Jag är tacksam, Grigorij, för att du tar hand om småpojckarna, men låt mig slippa se dem. Håll dem i barnkammaren. Det gjorde alltid den stackars hysterikan.

Grigorij Den stackars hysterikan, som ni tog livet av!

Fjodor Det gjorde jag inte alls. Hon dog en högst naturlig död efter alla sina anfall, och ärligt talat hade småpojckarna tur som slapp växa upp under hennes skrikiga vård.

Grigorij Ni är ett cyniskt monstrum, Fjodor Pavlovitj Karamasov.

Fjodor Och du är min ödmjuka tjänare som borde ge fan i att sticka upp mot mig.

Grigorij Om jag inte gjorde det skulle era söner ha dött av er misshushållning.

Fjodor Låt oss få en sak klar mellan oss, Grigorij. Det var inte mitt fel att min hustru dog. Jag gjorde vad jag kunde för att rädda den första, men hon hann dö innan jag hann fram till hennes råtthåll i Sankt Petersburg. Den andra hetsade ihjäl sig alldeles själv genom sina egna framsuggererade hysteriska anfall, och ingenting kunde rädda henne, inte ens jag.

Grigorij Ni är en sann farisé, Fjodor Pavlovitj, som slätar över alla era kommanden till korta med en väv av självbelåtenhetens lögner. Ingenting kan försvara era laster och försumligheter. *(Det bultar hårt på porten.)*

Fjodor Gå och se vem det är.

Grigorij *(öppnar)* Vem är ni?

generalskan Är det här som Fjodor Pavlovitj Karamasov bor?

Grigorij Ja, det är det.

generalskan Men ni är inte han.

Grigorij Nej, men jag sköter hans hushåll.

generalskan *(ser Fjodor)* Är det han?

Fjodor Generalskan Vorochova, på min ära!

generalskan *(går fram till honom och ger honom två rungande örfilar)* Var har ni barnen?

Fjodor Grigorij, hämta hit gossarna.

generalskan Ni är en usling, Fjodor Karamasov!

Grigorij *(kommer in med två små gossar, smutsiga och illa klädda)* Här är barnen. Är ni Fjodor Pavlovitjs svärmor?

generalskan De luktar. Ni har säkert inte bytt kalsonger på dem på en vecka. Ni är en oduglig tölp, som inte kan ta hand om barnen. *(Ger honom också en örfil)*

Grigorij Jag har gjort så gott jag har kunnat, och de lever åtminstone.

generalskan Jag tar dem med mig. Svep in dem i en pläd, så de inte fryser på vägen.

Grigorij Nu, madame?

generalskan Ja, jag tar dem nu genast i min släde.

Fjodor Låt henne få som hon vill.

generalskan Ni skulle bara våga trotsa mig!

Fjodor Ingen trotsar er, fru generalska.

Grigorij *(sveper in gossarna i pläden)* Var nu snälla, pojkar, och kanske ni nu får det lite bättre, om ni slipper se er far vidare....

generalskan Inte så länge jag lever skall han få se dem vidare! Det garanterar jag! Kom nu, arma misshandlade barn. *(Föser ut barnen och försvinner)*

Fjodor Där löste vi många problem, Grigorij.

Grigorij De kan inte få ett sämre hem där. Hon har kanske räddat deras liv. Var det er svärmor?

Fjodor Nej, bara min framlidna hustrus förmynderska, som jag bortrövade henne ifrån.

Grigorij Nu har alla era tre söner berövats er och med all rätt!

Fjodor Och jag slipper till och med betala för dem. Det kallar jag en god affär, Grigorij.

Grigorij Ni borde skämmas!

Fjodor Det säger du alltid, men det har jag aldrig lyckats göra.

Grigorij Ni är alldeles omöjlig(*går missbelåtet muttrande*)

Fjodor Allt löser sig till det bästa. Nu kan jag äntligen börja koncentrera mig helt på bara fester, kvinnor och spriter(*gnuggar händerna belåtet*) Mina kära hustrur dog inte förgäves för mig!

Scen 3.

Stink-Lisaveta sitter nerhukad i diket. Fjodor kommer förbi och ser henne.

Fjodor Vad är du för en liten stackare då? Du verkar ju alldeles ofärdig.

Stink-Lisaveta (*rädd*) Gögöbabagögö (*oartikulerade ljud*)

Fjodor Du kan ju inte ens prata, ditt missfoster. Då måste du vara Stink-Lisaveta själv, den där krälände dynghögen, som inte ens kan ligga ordentligt. Vad gör du här i världen egentligen, ditt trasknyte? Kan du någonting alls?

Stink-Lisaveta (*oartikulerade ljud som förut*)

Fjodor Din röst och stämma är ju alldeles hjärtskärande. Du talar rakt ner i hjärtat till mig. Det är så att till och med min prostata reagerar. Men något måste du väl kunna. Vill du bli min lägst betalda tjänare?

Stink-Lisaveta (*oartikulerade ljud som förut*)

Fjodor Tydligt är du rädd för mig, men jag är väl ingenting att vara rädd för. Jag är bara en vanlig snuskgubbe som alla andra. Och du är väl i alla fall en kvinna, hur oattraktiv du än är. Vad säger du? Ska jag ta dig på prov?

Stink-Lisaveta (*oartikulerade ljud som förut*)

Fjodor Kom nu och res dig upp på benen åtminstone(*reser henne upp. Hon protesterar skräckslaget.*) Tyst med dig! Jag tycker om din konversation, för den är just så intetsägande som kvinnors ska vara men samtidigt så uttrycksfull. Låt oss se här. (*klämmer på henne*) Bröst har du i alla fall, även om de är tämligen platta, så tydligt tillhör du kvinnokönet. Hur är det här nere då?*(är henne mellan benen. Hon spritter till.)*

Stink-Lisaveta Gögöbabadubagögögulaböbö (*protesterar vilt, som förut*)

Fjodor Och liv har du, eftersom du gör motstånd. Du tycks fungera som ett vanligt kvinns. Återstår att se hur det går i praktiken. Kom med mig nu här bara, så ska du få soppa hemma hos mig(*vill dra henne med sig. Hon protesterar och gör fåfängt motstånd.*) Var inte dum nu! Du har fått ditt livs erbjudande. Den rena jungfrun skall bli havande och föda en son, och ingen skall någonsin kunna ana vem som var fadern. Det var förstås den helige ande! Hä-hä! Kom med nu här! Jag släpper aldrig en dam ifrån mig utan att först ha roligt med henne och ha välsignat henne, vad för en stinkande dynghög hon än är! Vem vet! Det kanske rentav går att tvätta dig, hur ren du än är, ty några könssjukdomar lär du i alla fall aldrig ha skaffat dig! Kom med nu här, skön jungfru, så ska du bli bortskämd för första gången i ditt liv(*är henne med sig ut*)

Scen 4. En krog.

1 Ni kan slå er katten på att nu blir det bråk!

2 Känner du det i luften eller?

3 Så klart att det blir bråk. Det är ju bara därför han har kommit tillbaka. Man ser ju det i synen på honom att han bara är här för att bråka.

4 En odräglig sprätt är han, högmodig och arrogant och struntar i alla andra.

3 Så klart. Han är ju sin faders son.

1 Men fadern övergav honom som liten och skänkte nästan bort honom till vilket tiggarhus som helst. Han har vuxit upp moderlös medan fadern förskingrade alla hans moders pengar. Nu är han officer och kan inte hjälpa att han vuxit upp till det vilddjur han blivit. Så klart att det är dags att gå till rätta med fadern.

2 Pengar kan förstöra vilken relation som helst och gör det i allmänhet.

3 Här kommer han nu. Håll i er nu, för det blir alltid tuffa tag med honom i närheten.

(Dimitrij kommer bullrande in med Grusjenka.)

Dimitrij Det är bara mina vänner, Grusjenka. Jag ska bara bjuda dem på ett glas. Det är tradition.

Grusjenka Bara ett kort ögonblick då, men inget bråk!

3 Har du fått dina pengar än, Dimitrij Karamasov?

Dimitrij Reta mig inte. Bjud populasen på ett glas som vanligt, Fedja.

värden Men kan ni betala?

Dimitrij Skriv upp det som vanligt. Du vet ju att jag alltid får pengar förr eller senare.

1 Är detta er nya fästmö, Dimitrij?

Dimitrij Vad menar du, din sopprot? Förolämpa henne inte.

1 Jag menar, har du helt övergett den gamla?

Dimitrij Hör nu här. Detta är Grusjenka, och hon är en ärbär kvinna. Du har ingenting att göra med mina affärer med Katerina Ivanovna. Hon är en stolt och ädel kvinna, och jag högaktar henne. Visa en smula respekt för kvinnokönet, din grobian!

Grusjenka Kom, vi går, Mitja, innan det blir värre.

Dimitrij Lugna dig. Jag är van. *(sveper sitt glas)* En till, Fedja. Vi måste skåla för kvinnan. Kom, Grusjenka, drick och var glad. En bågare för det täcka könet! Min skål, din skål, alla vackra flickors skål! För deras eviga ärbärlighet och oantastlighet!

Grusjenka *(road)* Mitja, du driver med mig.

2 Men se vem som kommer här *(Fjodor Pavlovitj tittar in.)*

Dimitrij Pappa, vad fan gör du här?

Fjodor Nej men se min käre son med sin nya hoppa! Var har du hittat en sådan liten gullunge?

Dimitrij Förstör inte allting för oss med att blotta din tarvliga nuna inför allas vår åsyn! Är läget inte nog spänt som det är?

Fjodor Förlåt mig, men borde du inte presentera din nya fästmö för farsgubben din, även om hon bara är tillfällig?

Grusjenka *(niger)* Agrafjena.

Fjodor Jag har visst sett er någonstans men jag minns inte var. Kan det ha varit hos den där procentaren Samsonov? Eller var det möjligen på Glada Baren hos flickorna i etablissemanget Bonbonnière?

Dimitrij Ge dig av, pappa. Jag var här först.

Fjodor *(uppkäftigt)* Det här är en offentlig inrättning. Jag har lika mycket rätt att vara här som du.

värden Inget bråk, mina herrar, eller jag kör ut er båda.

Dimitrij Det är bäst för dig själv att du lämnar.

Fjodor (sveper två glas på direkten) Ja då är det väl det då. Vi ses igen, lilla sockerpullan.
(*tar om Grusjenkas haka*) Följetongen fortsätter, min son, följetongen fortsätter
(*går ganska upprymd*)

Dimitrij Det vidriga gamla äcklet! Allt ska han trampa in i!

Grusjenka Han är din far, Mitja.

Dimitrij Är han? Det tvivlar jag på. Är en far som utlämnar sina barn åt första bästa som kommer förbi en riktig far? Han har fullkomligt sktit i sina egna barn, den gamle blodsugaren, och dessutom lurat dem på deras pengar! Bara jag tänker på det börjar jag koka och skulle jag i rent ursinne vilja mörda honom!

Grusjenka Säg inte så!

Dimitrij Jag har redan sagt det, och jag nämner er alla till vittnen: den blodsugaren är en skadeinsekt som förtjänar att mördas, och jag önskar det var jag som gjorde det! Så! Nu är det sagt.

Grusjenka Kom, vi går, Mitja.

värden Ja, det är bäst att du går innan du går bärsärkargång igen.

Dimitrij Kom, vi går, Grusjenka. Jag lämnar er i fred för den här gången, men det där farsäcklet har fullständigt förstört dagen för mig. Vänta bara tills jag möter honom i rätten!
(*de går*)

2 Tänker han öppna process mot honom?

3 Han har redan gjort det.

1 Då blir det mycket bråk framöver.

4 Och damer inblandade dessutom.

Scen 5.

Aljosja (i munkkåpa) Jag hoppas verkligen inte min far tar illa upp eller hånar mig för det. Min stackars familj har haft nog med problem som det är ändå. Jag vill inte göra dem värre, bara lindra dem.

Fjodor (kommer in, på sitt sliskigaste humör) Min son, min lille stackars stillsamme son!
(*smeker honom om båda kinderna*) Du skänker tröst åt en stackars gammal åldrande faders hjärta. Du! En munk! Och allt för den där stackars gamle staretsens skull!

Aljosja Han är en helig man, far.

Fjodor Tror du inte jag vet det? Det anser ju alla! Men det är en underbar lösning på våra problem. Det öppnar dörren för en underbar väg till försoning.

Aljosja Vad talar du om, far?

Fjodor Vi har problem, min pojke, svåra problem. Din äldste bror Dimitrij har ställt till det för sig.

Aljosja Min halvbror.

Fjodor Ja, din halvbror, men icke desto mindre din bror, då ni har samma far, nämligen jag, som ännu lever, medan båda era mödrar är döda! Så håll er till mig, för ni har ingen annan.

Aljosja Vad är det med min bror?

Fjodor Han har öppnat process mot mig, den stackaren. Han inbillar sig att jag är skyldig honom pengar. Jag skickade honom pengar under hela sin utbildning, men han bara söp upp dem eller spelade bort dem. Till slut fick han inget mer. Då kom han hem efter tjugo år och ställde till med scener och krävde mig på pengar. Jag hade inga pengar, och han hade fått ut sitt sista öre av sitt modersarv. Så det var

ingenting att göra. Och nu har han öppnat process i tron att jag förskingrat alla hans moders pengar efter att jag först lurat dem av henne. Den narren!

Aljosja Vad har jag med det att göra?

Fjodor Aljosja, min oskyldigaste älsklingsson, inser du inte att du kan rädda oss alla? Nu har det rätta tillfället kommit! Allt vad vi behöver göra är att samlas tillsammans i ditt kloster hos din älskade starets, och så får vi en fridens försoningsscen till stånd, och alla blir lyckliga och glada.

Aljosja Vill far då utnyttja klostret och staretsen till att blidka Dimitrij?

Fjodor Det är ett tillfälle sänt från ovan! Din starets har säkert ingenting emot att ta emot oss alla, och under hans inflytande blir en försoning oundviklig!

Aljosja Far, kloster är inte till för sådant, men jag ska fråga staretsen.

Fjodor Jag visste väl det, min pojke, och jag är säker på att han inte kan annat än ta emot oss alla.*(klappar om Aljosja)* Vad har vi ett helgon i familjen för utom till att ställa allting till rätta?

Akt I scen 1.

starets Zosima Bry er inte om det riskabla i situationen. Jag vet att det är ett mycket förbryllande sällskap vi har att vänta sammansatt av både rucklare och fritänkare, men desto viktigare är det att man gör vad man kan för att leda dem rätt. Det är möjligt att vi får bevittna några obehagliga scener, men jag ber er, mina söner, håll huvudet kallt, och tappa inte behärsksningen även om alla andra gör det.

fader Paisi Vad är egentligen meningen med denna oheliga sammankomst i detta vårt heliga kloster, vördade fader?

Zosima Jag fruktar en omfattande familjetragedi, och jag vill göra vad jag kan för att förebygga den, mest för min älskade lärjunge Aljosja Karamasovs skull, som tillhör familjen.

Paisi Jag förstår.

Rakitin Vi är mest oroliga för er egen hälsa, vördade fader, som är så bräcklig. Vi vill inte att den ska utsättas för svåra påfrestningar.

Zosima Ingenting är hälsosammare än påfrestningar, min son. Påfrestningar och ansträngningar och utmaningar är hela livet och vad som får det att växa och utvecklas och gör det intressant. Fyll det med idel välgång och bekvämlighet, och man bara dör av ledsnad.*(Aljosja kommer in.)*

Är de här, min son?

Aljosja Min far, min bror Ivan och Peter Alexandrovitj Mjusov har kommit, men vår bror Dimitrij dröjer ännu.

Zosima Han kommer nog. Låt oss gå och möta dem.

(Han leds in till mottagningshallen av Rakitin och Aljosja. I salongen väntar Fjodor Karamasov, Ivan och Mjusov.)

Var välkomna, mina kära gäster. Ännu är vi inte fulltaliga, men vi kan ju prata så länge.

Fjodor Är det inte typiskt? Här sluter vi upp punktligt i perfektaste ordning inbjudna av själva distriktets heligaste man att spisa lunch med honom, och så är min äldste son frånvarande, för vars skull vi enkom samlats här! Han är till och med mera oförbätterlig än jag!

Mjusov Gör er inte till nu, Fjodor Pavlovitj, och betona inte situationens pinsamhet. Vill ni göra den värre?

Fjodor Beskyller ni mig? Är det kanske jag som är frånvarande? Är det kanske jag som avhållit min son från att komma hit? Är det kanske jag som bett honom öppna process mot mig för sin dåliga ekonomis skull? Anklagar ni mig, Peter Alexandrovitj Mjusov?

Mjusov Jag anklagar ingen och försvarar ingen. Jag bara skäms i ert sällskap och borde aldrig ha följt med er hit.

Fjodor Ja, var så god och skäms då i mitt sällskap. Jag begär inte bättre av er. Och ni följde själv med mig hit helt på er egen risk. Ni kan till och med stå upp och gå härifrån precis när ni själv behagar. Jag lovar att inte ingripa vad ni än gör.

Mjusov Vördade starets, ursäkta denne besynnerlige mans respektlösa uppträdande, men som ni kanske kan förstå har vi många oplockade höns gemensamt i det förflutna.

Fjodor Det heter gäss, inte höns, din skälm.

Mjusov Höns eller gäss eller kalkoner, vad spelar det för roll.

Paisi Ivan Karamasov här har skrivit en intressant kyrkohistorisk artikel i tidningen om att kyrkan inte bör skiljas från staten, vilket ärende torde vara ett betydligt intressantare samtalsämne.

Zosima Jag har hört talas om artikeln men inte läst den själv. Är ni också teologiskt intresserad, Ivan Karamasov?

Fjodor Nej, han är socialist.

Mjusov De farligaste socialisterna och de farligaste kristna sägs vara de kristna socialisterna.

Zosima Är ni farlig, Ivan Fjodorovitj?

Ivan Det kan jag knappast bedöma själv. Jag tycker om att spekulera. Det är allt.

Zosima Så ni spekulerar i kyrkans framtid?

Ivan Framför allt intresserar mig frågan om vad som är rätt och orätt och hur rättsskipningen tillämpas i praktiken.

Zosima Ni talar som om ni redan hade läst mycket.

Fjodor Ivan är snillet i familjen. Han har alltid bara läst. Ingen av mina söner brås lyckligtvis på mig. Ivan är lika klok som jag är oklok, Aljosja är lika helig och ren som jag är ohelig och oren, och Dimitrij – ja, honom vågar vi knappast tala om ens i hans frånvaro.

Mjusov Säg som det är, Fjodor Pavlovitj. Han har lika rätt som jag har fel.

Fjodor Är det därför rätt av honom att göra mig till martyr genom offentlig skandalisering?

Mjusov Han vill bara ha vad som är rätt emedan ni bara gör vad som är fel.

Fjodor Har jag inte gett honom kanske allt vad han har begärt av mig? Är det kanske mitt fel att han förslösat hela sitt modersarv alldeles själv?

Mjusov Börja inte nu igen.

Fjodor Det var ni som började. Jag bara försvarar mig mot övermakten inför evigheten!

Mjusov Ni gör er bara löjlig.

Fjodor Ni säger det som om det var en nyhet. Har jag inte alltid kanske bara gjort mig löjlig? Är det inte kanske bara det som jag är till för? Är det inte min mission i livet att göra mig till åtlöje på det att hela världen kan få skratta?

Mjusov Ursäkta honom, vördade starets Zosima. Han är en gammal man som börjar bli gaggig.

Zosima Jag ursäktar och förlåter allt här i livet, Peter Alexandrovitj, ty det är vad Gud alltid gör, och det bästa vi kan göra är att följa hans exempel. Här finns emellertid ingenting att ursäkta eller förlåta. Fjodor Pavlovitj är som han är, och det

enda jag kan förmana honom är att inte överdriva, ty överdrifter leder alltid till missförstånd och lögn. Ni, däremot, Peter Alexandrovitj, kunde kanske visa lite mera tolerans.

Mjusov Ni känner inte Fjodor Karamasov, ers helighet.

Fjodor Gör du det då, din viktigpetter? Vi har ju nästan aldrig ens träffats tidigare!

Mjusov Jag vet allt om er. I er äldste sons intresse har jag informerat mig om allt som rör ert fall.

Fjodor Du talar till mig som till en patient.

Mjusov Ni borde ha inspärrats och omyndigförklarats för länge sedan.

Fjodor Så du pratar. Så du för förmynderiets ofelbara talan.

Mjusov Nej, förnuftets. Er son Ivan skulle nog ha intresse och nytta av att få veta vad jag vet om er.

Fjodor Försöker du vända min egen son emot mig?

Mjusov Det behövs inte. Ni vänder alla mot er själv.

Fjodor Vill då ingen ställa upp vid min sida? Vart tog den där Maximov vägen, han som var precis som von Sohn? Han skulle nog förstå mig bättre än någon av er.

Mjusov Ja, som en narr förstår en annan.

Paisi Jag ber er, mina herrar, att inte träta i staretsens närvaro. Det är inte värdigt er i hans närvaro.

Fjodor Jag träter inte. Jag bara försvarar mig inför den här skojurens oförskämdheter.

Zosima Låt dem hållas, fader Paisi. Fjodor Karamasov, ni gör alldeles rätt i att här vara precis som hemma. Att slappna av är det viktigaste i livet. Så fort man håller inne med spänningar blir man bara en tryckkokare utan tillsyn.

Fjodor Hörde du det, Mjusov? Där fick du! Jag får säga precis vad fan jag vill, och du har ingen rätt att tysta ner mig!

Mjusov Det här går för långt.

Fjodor Stick då, om du inte trivs.

Mjusov (reser sig) Mycket ska man få utstå för sin unga släktings skull, som ni förfördelat hela hans liv, medan han själv har oförskämdheten att utebli från den sammankomst som kanske kunde ha lett till hans upprättelse och till försoning inom familjen, om det inte var för er, Fjodor Karamasov, som bara hela tiden gör det omöjligt för en anständig människa att vistas i samma rum som ni...

(Dimitrij inträder plötsligt)

Dimitrij (med allas blickar på sig) Ursäkta mig, mina herrar, att jag låtit er vänta, då jag av min faders betjänt Smerdjakov, som han skickade till mig, informerades om att mötet här var klockan ett, emedan jag senare förstätt att det var mycket tidigare....

(går fram till staretsen, knäböjer för honom och kysser hans hand, varpå staretsen ger honom sin välsignelse)

Zosima Det är ingen olycka att ni blev försenad.

Dimitrij (vänder sig till Fjodor) Min far, jag är skyldig er min vördnad också *bugar sig* lika ödmjukt för fadern men utan att kyssa hans hand

Fjodor (reser sig) Min son, mottag min faderliga välsignelse *(Välsignelsen blir som en dålig parodi på staretsens.)* Ja, bättre det i alla fall än min förbannelse.

Dimitrij (försöker komma ifrån pinsamheten) Jag förstår att ni var mitt inne i en intressant debatt när jag gjorde entré. Låt mig inte avbryta den.

Paisi Vi diskuterade en teologisk artikel av er broder Ivan.

Mjusov Ni har fullkomligt missuppfattat saken om ni tror att Ivan är någon teolog. Tvärtom. Han är en fullkomligt illusionslös realist som tar ut de yttersta

konsekvenserna av logiska sociologiska resonemang och menar, att godhetens och religiositetens enda fundament är tron på odödligheten. Om människan övertygades om sin totala dödlighet skulle hon bli enbart egoist och hänsynslös som sådan, och det skulle vara helt berättigat.

Paisi Men det är ju värre än fritänkeri. Det är morbid och självdestruktiv materialism.

Zosima För ni sådana resonemang, Ivan Karamasov, måste ni vara en djupt olycklig människa.

Ivan (leende) Varför det?

Zosima För att ni inte kan tro.

Fjodor Ack, det är min son, min egen förlorade son, min egen Karl Moor, medan den andre, som nyss inträdde, som jag hos er, högt vördade starets, söker rättvisa mot, är Franz Moor, medan jag naturligtvis då är deras olycklige hopplöst tvekluvne fader.

Zosima (trött) Var inte fånig och förolämpa inte era egna släktingar.

Dimitrij Han vill bara ha bråk, och det var bara därför han ville ha oss alla samlade här. Jag känner hans beräkningar. Han ville bara skaffa sig ett tillfälle att ställa till med scener och skandaler.

Fjodor Alla är emot mig! Alla är ni sammangaddade mot mig, och särskilt du, Mjusov, helt förförd i ditt sinne av denne min upproriske son, som inte kan räkna sina egna pengar och ger mig skulden för sin egen inkompetens! Jag har kvitton på allt, Dimitrij! Du ska själv få räkna efter allt vad du har fått och allt vad du har förlösat på dryckeskalas och lösa kvinnor här i staden, och du skall finna, att det är *du* som är skyldig *mig* pengar, flera tusentals rubel!

Mjusov Sansa er, ditt stackars gamla gubbskrälle, här finns ju präster överallt omkring er, och ni håller helt på att förlora kontrollen.

Fjodor Kontrollen! Vem har förlorat kontrollen! Jag eller min son som skämmer ut sig inför hela riket med sina skandalösa fruntimmersaffärer, uppvaktande en rik arvtagerska och lovande henne sin förlovning, medan han samtidigt slänger ut tusentals rubler på en förförisk glädjeflicka, som han själv har förfört till olycka här i livet!

Dimitrij Vad sade jag? Bara med beräkning fick han oss samlade här för att få ställa till med scener och genomföra sina skandaler! Jag är inte värd att knyta den damens skosnöre som du här öppet förtalar och som jag dyrkar, medan ditt anförande på tal om den andra damen bara är ett uttryck för den lägsta tänkbara svartsjuka, då du själv låtit dig förslavas av denna din egen förföriska glädjeflicka! Hon hånar dig, Fjodor Karamasov, hon äcklas av din stank och dina gulnade ruttna tandstumpar, medan du inte ens är värd att nämna hennes namn, då hon trots allt är ett helgon i jämförelse med dig!

Fjodor Hör så han hädar och rasar, min upproriske son, mot sin egen stackars älskande fader! Jag borde ha förbannat honom i alla fall i stället för att ha välsignat honom.

Dimitrij Jag kom hit i avsikt att försona mig med min far, jag trodde att något sådant var möjligt trots allt, jag ville skiljas från honom som en vän för alltid och sedan aldrig mera se honom, men hans låga avsikter vart för uppenbara genast. Han ville bara dra oss alla med sig ner i sin egen bottenlösa dypöl av stinkande smuts och depravering....

Mjusov Nu räcker det!

Paisi Detta är otillständigt.

Aljosja (tittar oroligt från den ena till den andra, mest på staretsen, som dock tar det hela med ro och gör lugnande gester, medan Ivan har roligt och ler i mjugg)

Fjodor Hör så han hädar, den evigt förlorade sonen, som gör allt vad han kan i världen för att vanära sin fader och därmed släpa sitt eget namn i smutsen till den oåterkalleliga omöjligheten att någonsin få sitt eget namn upprättat igen...

Dimitrij Jag har bevis, och Mjusov har det också på att du förskingrade min mors hela förmögenhet. Vi har bevis på hur du har undanhållit mig hennes pengar och försökt avhända mig dem helt och hållet. Jag ville sträcka ut min hand idag i ett uppriktigt försök till försoning och förlåta dig allt, men allt du var villig till var motsatsen. Din enda åstundan var att förvärra sakernas tillstånd. Se på honom, detta gamla snikna gubbkräk, som lever bara för sina pengar och för sina orgier. Han struntade totalt i alla sina tre söner från början och såg sina hustrur bara som mjölkningsobjekt och behandlade dem därefter, så att de dog tidigt olyckliga båda två. En sådan man har förverkat sitt liv och är inte värdig att få leva.

Fjodor Hör på honom! Fadermördaren själv har talat! Vore jag inte din far skulle jag här och nu utmana dig på duell, genom duk! Hör du det? Genom duk!

Zosima (reser sig plötsligt, dödstrött men utan hjälp, och tar sig fram till Dimitrij, framför vilken han knäfaller och bugar sig till golvet, till allas oerhörda förvåning. Sedan drar han sig därifrån.)

Hjälp mig ut!(*Rakitin och Aljosja hjälper honom ut.*)

Dimitrij Vad är detta? Varför bugar han sig för mig? Vad har jag gjort?*(törtar ut)*

Mjusov Så mycket för den försoningssammankomsten, Fjodor Karamasov. Jag vill aldrig mera se er*(går)*

Fjodor Ja, dra åt helvete du bara, din fjant!

Ivan Jag förmodar, far, att vår försoningsmiddag har kommit av sig alldeles.

Fjodor Säg inte det. Det finns alltid sådana som vägrar att ge upp. Än finns det hopp, min son. Här finns ju vin på bordet. Ta för dig, min son*(Ivan slår surmulet upp ett glas åt sig.)*

Zosima (i förmaket utanför) Lämna mig här. Gå in till gästerna, Rakitin. Försök blidka dem som är kvar.*(Rakitin går.)*

Aljosja, min son,(medan staretsen samtalar med Aljosja hälsar Fjodor Rakitin välkommen tillbaka, håller upp ett glas till honom som han tacksamt tar emot, och de dricker varandra till, stående, medan Ivan sitter.) du skall lämna klostret och gå ut i världen. Ja, jag vet att du inte kan förstå detta och att du vill protestera, men så fort jag är död skall du lyda mig. Du behövs ute i världen. Dina bröder behöver dig. Sök lyckan i lidandet och olyckan, och du skall finna den där. Du skall även gifta dig, och först efter många år och erfarenheter på gott och ont skall du komma tillbaka hit.

Aljosja Men min fader....

Zosima Se dig inte tillbaka. Bara lämna klostret när jag inte finns mera. Jag var det enda som lockade dig hit och band dig här, men efter mig väntar dig världen, som behöver dig. Svik den inte, och du skall aldrig svika mig.

Aljosja Ja, min fader.*(faller ner på knä för staretsen, som välsignar honom)*

(Under tiden kommer Maximov tillbaka in i salen.)

Fjodor Men där har vi ju von Sohn. Det var bara ni som fattades. Se, Mjusov och de andra ynkryggarna har rymt fältet och lämnat hela buffén åt oss med två flaskor portvin och landets bästa kvass....

Maximov Men jag är inte von Sohn. Jag är Maximov.

Fjodor Nej, ni är von Sohn som har återuppstått från de döda. Känner ni inte till von Sohn? Han fick hjärtslag mitt bland uppvaktande damer i ett berömt glädjehus, alltså en eminent bordell, och för att undvika skandal stoppade flickorna

ner honom i en låda som de postade till ett glädjehus i Sankt Petersburg som behövde lite extra krydda i rörelsen.... men just när de packat ner honom vaknade han till liv igen men bara för att få ett andra slaganfall och krepera på riktigt. Men till vår stora glädje ser vi nu att ni uppstått för tredje gången från de döda.

Paisi Detta är otillständigt.

Fjodor Varför går ni inte då som Mjusov, som inte tålde min helighet och er skenhelighet?

Paisi Det är skrivet, att tålmod är en dygd, och att allting, även illvilja, kan botas med kärlek.

Fjodor Ta den där också om att vända andra kinden till, men var inte orolig. Jag tänker för allt i världen inte slå till er. Det hade Mjusov gjort om han stannat kvar.

Ivan Nu räcker det, pappa.

Fjodor Nej, det räcker aldrig. Vet ni, ers skenhelighet, att min son här har skrivit en kyrklig artikel bara för att håna kyrkan. Han skriver bara för att håna. Sådana är de, alla dessa lärda författare. I själva verket är han ateist och menar, att om dödligheten är ett faktum, vilket den är, så finns det ingen dygd, utan allting är tillåtet. Det visste Mjusov att berätta. Stämmer det inte, min son?

(Aljosja kommer in efter att ha tagit avsked av staretsen.)

Paisi Ta ut er far härifrån, Alexej Karamasov. Han är oregerlig.

Fjodor Och jag ska ta ut min son från ert kloster, ers skenhelighet. Ni ser honom aldrig mer. Själva Grusjenka vill ta hand om honom och göra honom till en man.

Ivan Nu går vi, far.

Fjodor Eftersom Mjusov har gått får vi väl också gå. Vi har det roligare hemma med fester och orgier och lösa fruntimmer och allt vad ni kan drömma om men aldrig kan få på grund av er skenhelighet.

Maximov Ta mig med, Fjodor Karamasov.

Fjodor Jag visste väl att vi kunde lita på er, von Sohn, och att ni verkligen var von Sohn.

Aljosja Kom nu, far.

Fjodor Ja, och säg farväl till all denna praktfulla skenhelighet för alltid, min gosse! Du blir aldrig ett helgon!*(Ivan och Aljosja får ut Fjodor, Maximov följer efter.)*

Paisi (sätter sig) Puh! Måtte himlen bevara oss för att någonsin mer bjuda in sådana gäster!

Rakitin Det är ingen fara, fader Paisi. Fjodor Karamasov är nu en gång sådan, och allting han kommer vid blir nersmutsat och stinker. Men allting han kommer vid tycks trivas med det förhållandet.

Paisi Och vad menar ni med det?

Rakitin (dricker ur sitt glas) Den som har öron att höra med, han höre.

Scen 2.

Aljosja passerar förbi när Dimitrij gör sig hörd.

Dimitrij (osedd) Psst! Aljosja!

Aljosja (stannar) Var är du?

Dimitrij Här bakom! I trädgården!

Aljosja (går in i trädgården) Vad gör du här?

Dimitrij Gömmer mig, ser du väl.

Aljosja För vem då?

Dimitrij Nej, jag väntar på någon. Vad jag är glad att se dig!*(kramar om honom)*

Aljosja Men varför talar du så tyst?

Dimitrij (talar öppet) Du har rätt. Här är ju ingen människa i närheten. Men vart är du på väg?

Aljosja Till Katerina Ivanovna.

Dimitrij Av alla varelser! Vad vill du med henne?

Aljosja Ingenting. Men jag har ett brev åt henne.

Dimitrij Naturligtvis. Du är ju den idealiske budbäraren. Du är ängeln som ingen kan tro något ont om och som vem som helst kan betro med vad som helst. Hur slutade det sedan i klostret?

Aljosja Med total skandal. Pappa förolämpade till slut också sina heligaste värddar, och bara Rakitin tyckte det var roligt.

Dimitrij Rakitin ja, som spionerar överallt. Och Ivan?

Aljosja Han körde hem med pappa. De är väl hemma nu och super.

Dimitrij Naturligtvis. Det gör man alltid i pappas sällskap. Det är hans enda vettiga sätt att umgås. Sprit och kvinnor är det enda han kan. I alla andra sammanhang är han fullständigt misslyckad.

Aljosja Vilket skulle bevisas idag. Det egendomliga inträffade, att strax efter att starensen bett mig överge klosterlivet kommer pappa och kräver mitt utträde från klostret.

Dimitrij Tänker du lyda?

Aljosja Inte förrän starens Zosima har kallats hädan. Jag har hans tillåtelse att bli kvar så länge.

Dimitrij Ja, det är en klok man.

Aljosja Men varför böjde han sig till golvet för dig?

Dimitrij Det undrar jag också.

Aljosja Vad är det som pågår egentligen mellan dig och pappa? Är det någon sorts katt-och-råtta-lek? Vem är i så fall katten och vem råtтан? Är det sant att ni båda är kära i den där Grusjenka?

Dimitrij Jag tror ingen av oss vet vem som är katten och vem som är råtтан, men visst lurar vi på varandra.

Aljosja Och varför gifte du dig inte med Katerina Ivanovna? Då hade alla dina ekonomiska bekymmer löst sig. I stället bråkar du nu med pappa om pengar hela tiden.

Dimitrij Både du och faderskapet har rätt, Aljosja. Jag har fått ut mitt arv. Men han tog över 28,000 från min moder, som han har förökat till 100,000. Då kunde han väl ändå hjälpa sin äldsta helt försummade son med ynka 3000?

Aljosja Du får aldrig en kopek av honom.

Dimitrij Jag vet det. Och samtidigt sitter han hemma med ett paket på 3000 rubler prydligt inslagna med röda band, som Grusjenka ska få, "om hon vill komma".

Aljosja Hur vet du det?

Dimitrij Genom Smerdjakov. Han vet allt vad som händer i familjen. Han är listigast av oss alla och den enda som kan behärska sig.

Aljosja Tror du han är vår halvbror?

Dimitrij Det skulle inte förvåna mig. Pappa har alltid legat med vem som helst, och inte ens Stink-Lisaveta misshagade honom.

Aljosja Men han har alltid förnekat det.

Dimitrij Naturligtvis. Han ljuger ju alltid.

Aljosja Men varför ratar du Katerina Ivanovna?

Dimitrij Ack, det är en härlig kvinna, stolt och ädel, full av dygd och integritet och pålitlig till tusen, men hon älskar bara sina egna dygder. Pengar är inte allt,

Aljosja. Det är bara en bisak. Det är bara smutsigt papper. Det är bara makt. Jag vill inte befatta mig med sådant. Hellre älskar jag Grusjenka. Hon tar mig gärna som man som den jag är utan att vare sig hon eller jag får någonting för det. Det är sann kärlek det. Varför skulle den vara förbjuden, när den är den enda riktiga?

Aljosja Du har druckit, Mitja.

Dimitrij Bara konjak. Bara en kvarts liter. Jag blir inte berusad på mindre än två hela flaskor. Militärlivet trubbar av en.

Aljosja Men Katerina har hjälpt dig mycket. Kan du verkligen vara så otacksam?

Dimitrij Ack, tala inte till mitt samvete, Aljosja. Då börjar jag bara gråta. Och det var jag som hjälpte henne, inte tvärtom.

Aljosja Var det?

Dimitrij Hon var i en prekär situation och behövde 4000 rubler omgående. Jag tecknade genast en skuldförbindelse och gav henne fem. Hon återbetalade alltsammans, och jag söp upp dem med Grusjenka. Men Katerina kan aldrig glömma att jag hjälpte henne. Därför är hon fixerad vid mig och vill aldrig överge mig.

Aljosja Men vem väntar du på här?

Dimitrij (med fingret på läpparna) Det är en hemlighet. Om Grusjenka skulle passera förbi här på väg hem till vår far, om hon skulle ha tagit hans inbjudan på allvar, måste jag genskjuta henne. Men jag hoppas och tror att hon inte kommer.

Aljosja Katerina Ivanovna väntar på dig.

Dimitrij Låt Ivan få henne. Han vill ha hennes sextio tusen mer än jag.

Aljosja Det är nog bäst jag fortsätter.

Dimitrij Ja, gör du det. Jag måste stanna här och fortsätta hålla vakt.

Aljosja (när han kommit utom hörhåll för Dimitrij) Ack, vad är det för bröder jag har!
(går, medan Dimitrij tar sig en sup ur sin konjak.)

Scen 3. Hemma.

Grigorij Här sitter ni bara och pimplar konjak, och genom ångorna flyger all er anständighet sin kos medan ni berusade av dimmorna tror er vara i stånd till att sätta er till doms över både Gud och hela mänskligheten....

Fjodor Hör på den gamle betjänten, Ivan. Han talar om Gud som om han fanns.

Ivan Men, pappa, naturligtvis har gud alltid funnits som ett teoretiskt begrepp. Utan det hade vår civilisation aldrig kunnat byggas....

Fjodor Men han talar om en personlig Gud, Ivan, om en fader i himmelen som tar hand om oss stackars syndare hur lite vi än är värda det.

Grigorij Jag är den enda förnuftiga här i hela huset, utom Aljosja, som dock inte har någon myndighet ännu. Men ni, Fjodor Pavlovitj, är bara en gammal rucklare och skälm som inte kan göra annat än vad vem som helst annars skulle skämmas för. Och Ivan är bildningshögfärdig och har förläst sig på förvriden ateistisk litteratur. Ingen av er är kloka. Det är bara jag som är det.

Smerdjakov Där hör ni. Ingen av er är kloka.

Fjodor Nej, ser man på! Bileams åsna har börjat tala! Buljongkokaren har tagit ord i munnen! Köksfarstebetjänten tror att han har någon talan!

Smerdjakov Jag är väl en människa som ni andra.

Fjodor Stink-Lisas son tror att han är en människa som vi andra, Ivan.

Ivan Det är han också. Och han delar helt och hållet mina teologiska synpunkter, ty Smerdjakov är kallt beräknande och inte utan förnuft.

Smerdjakov Utan att göra anspråk på att vara en Karamasov delar jag fullkomligt Fjodor Pavlovitjs och Ivan Fjodorovitjs slutsatser beträffande alla religioners totala befängdhet och förnuftslöshet.

Grigorij Din förrädare! Ut i köket med dig, din buljongkokare!

(Alexej kommer in.)

Fjodor Nej men här kommer ju Aljosja! Vet du om, Aljosja, ja, kan du tänka dig, att Bileams åsna har börjat tala!

Grigorij Och han är en lika förtappad gudsbespottare som ni andra.

Fjodor Ivan påstår att Gud är en mänsklig uppfinning. Vad tror du, Aljosja?

Aljosja Gud finns, och han är god.

Fjodor Där hör ni allesammans. Helgonet har talat. Det finns hopp för oss arma förtappade syndare, men bara om vi ångrar våra syndiga vägar.

Ivan Far har druckit som vanligt, Aljosja.

Aljosja Jag kan se det.

Fjodor Men bara konjak, mina kära söner, bara vanlig konjak efter maten.

(bullen utanför)

Marfa (utanför, ger ett utrop) Han är här!

Grigorij Låt honom inte komma in!

Dimitrij (störtar in) Var är hon?

Fjodor (vettskrämd) Hjälp! Låt honom inte komma vid mig!

Dimitrij (störtar sig över honom) Var är hon, ditt infernaliska gamla rucklargubbskrälle!

Fjodor Låt honom inte mörda mig!

(Ivan, Grigorij och Smerdjakov störtar sig över Dimitrij och försöker skilja honom från Fjodor.)

Dimitrij Jag vet att hon är här! Jag såg henne gå hitåt!

Fjodor Är hon här? Är hon här?

Dimitrij Ja, ditt ruttnande as, hon är här och gömmer sig någonstans.

Marfa (kommer in) Vad står på?

Smerdjakov Han tror att Grusjenka är här!*(till Dimitrij)* Ingen har sett henne här, Dimitrij Fjodorovitj.

Dimitrij Hon måste vara här!

Fjodor Grusjenka, min lilla duva, har du kommit till mig? Var är hon, lilla älsklingen min? Kom fram, så får du pengar!

Ivan De är båda dementa över henne.

Dimitrij Hon måste finnas här! Jag såg henne ju själv!

Smerdjakov Bakdörren är låst. Hon måste ha passerat här i så fall. Det har ingen anständig eller oanständig dam gjort.

Dimitrij Du tiger, din eländiga lakej!

Grigorij Han har rätt, Mitja. Hon har inte varit här.

Dimitrij (slår honom ifrån sig) Kom inte vid mig, din gamle tok! Måste alla kladda på mig! Jag ska inte mörda pappa. Inte den här gången. Inte ännu. Jag måste stoppa honom med Grusjenka först, som han har förfört och fördärvat.

Fjodor Ska du säga!

Ivan Hon skrattar åt er båda.

Grigorij Han slog mig! Mitja, som jag tvättat och bytt blöjor på som på mitt eget barn, han slog mig!

Dimitrij Förlåt mig, gubbe, men du känner ju mitt oregerliga humör. Och du vet ju vad det är för en far jag har.

Ivan Ge dig av nu, Mitja, innan det blir värre. Vi går alla i god för att Grusjenka inte har satt sin fot här i huset. Hon skulle någon annanstans, om du nu har sett henne.

Dimitrij Ja, det är väl så då. Jag ber er alla om ursäkt för oredan. Kom ihåg, Aljosja, att hälsa Katerina Ivanovna adjö från mig för evigt.

Ivan Schiller-romantikern upphör aldrig att bjuda sin älskade avsked.

Dimitrij Håll dina hånfulla cynismer för dig själv.

Ivan Du vet vem vi brås på. Vi har samma far.

Aljosja Gå nu, Mitja.

Dimitrij Jag går. (*går*)

Fjodor Han nästan mördade mig! Och ni tittade bara på, som om ni ville se honom genomföra det!

Ivan Ingen vill mörda dig, pappa.

Fjodor Jo, alla vill mörda mig, och dig är jag mest rädd för av alla, med ditt kalla avståndstagande, din beräknande intelligens, ditt dystra pokeransikte som kunde vara en mördares, och din mask som kan dölja vilka kriminella avgrunder som helst...

Ivan Tala för dig själv, far.

Fjodor Jag är alltid levande och uppriktig och öppen som en bok! Jag döljer aldrig något! Jag är nästan som Dimitrij!

Ivan (suckar, ser på Aljosja) Drick din konjak, far, och gå och lägg dig sedan.

Fjodor Min son, det är det klokaste du har sagt idag. Jag är så trött på er alla. Ni bara tråkar ut mig med era oändliga tjatiga tråtor och passioner (*dricker*)

Ivan (till Aljosja) Han kommer att sitta uppe hela natten och dricka och vänta på Grusjenka, nu när han har fått höra att hon kanske är på väg.

Aljosja Risken är att du har rätt. Jag måste gå nu.

Ivan Ja, gå, Aljosja. Vi ses senare.

Fjodor Och Bileams åsna bara tiger som vanligt nu igen.

Smerdjakov Det ska ni kanske vara tacksamma för. Buljongkokaren vet sin plats.

Grigorij Han slog mig, sin egen fosterfar!

Ivan Du kommer över det, Grigorij. Han menade inget illa.

Grigorij Nej, han menade bara att döda sin egen far!

Ivan Ingen är förmögnare till mindre ondska av oss alla än Mitja, Grigorij, men han är olyckligt begåvad med det häftigaste temperamentet.

Grigorij Ack, er far har satt sin gudlösa stämpel på er alla!

Smerdjakov Så sant, så sant. (*går ut*)

Fjodor (pimplar) Grusjenka! Lilla Grusjenka! Om du bara ville komma!

Ivan (betraktar honom) Ingen kan döda honom, Grigorij. Han är för seg i sin syndfullhet.

Grigorij Ja, tyvärr är det väl nog så.

Akt II scen 1. Vårdshuset och dess trädgård.

Smerdjakov, uppsnosad och pomaderad, klinkar på gitarr och sjunger pekorala visor till.

Marfa Kondratjevna Spela mera, Smerdjakov! Sjung mera!

Smerdjakov Ni är nog den enda som kan uppskatta det.

Marfa Ack, säg inte så! Ni är ju ett geni fast ingen vet det!

Smerdjakov Tack för de orden. Då vetni det i alla fall.

(*sjunger en ny töntig romans*)

Ivan (kommer in) Har Dimitrij kommit?

Smerdjakov Nej.

Ivan Jag väntar på honom där inne(*går in*)

Marfa Ni skulle kunna göra karriär som romanssångare, Smerdjakov.

Smerdjakov Ack, jag är väl dömd till att aldrig ens bli upptäckt.

Marfa Säg inte det. Det är aldrig för sent.

Smerdjakov Så ni pratar, Marfa Kondratjevna(*sjunger en ny låt. Marfa är hänryckt av beundran.*)

Aljosja (kommer in) Förlåt att jag stör, Smerdjakov, men har Dimitrij kommit?

Smerdjakov Nej, men Ivan väntar på honom där inne.

Ivan (från ett fönster) Kom in, Aljosja. Låt mig få tala med dig.

Aljosja Så gärna, Ivan.(*går in till Ivan.*)

Deras scen blir nu centralscenen i världshuset, medan Smerdjakov fortsätter att göra sig till för Marfa utanför.)

Ivan Vad glad jag är att se dig, Aljosja. Du vet att jag reser bort i morgon bitti.

Aljosja Överger du oss?

Ivan Jag är färdig här. Jag har gjort vad jag har kunnat, och mer kan jag inte göra. Resten av problemen får ni lösa själva.

Aljosja Du vet att de är olösliga.

Ivan Just därför ger jag mig iväg.

Aljosja Vad tror du om Dimitrij? Vad kommer att hända här?

Ivan Just därför hade jag gärna velat träffa honom, precis som du. Men han bara hotar och skroderar. Jag tror ingenting kommer att hända. Alla är rädda för Dimitrij, men han kan inte göra en fluga för när.

Aljosja Smerdjakov är livrädd för honom.

Ivan Smerdjakov är livrädd för alla som det inpiskade kräk han är.

Aljosja Vi borde inte underskatta honom. Han kan vara vår broder.

Ivan Han är vår oäkta halvbror, men han hatar oss alla och föraktar alla andra människor även. Han vet att han inte har något mänskovärde, och därför tillerkänner han ingen annan heller något.

Aljosja Din bittra realism får mig ibland att misstänka att du inte heller tillerkänner någon människa något mänskovärde.

Ivan Är det då fel att vara realist och tvivla på människans existensberättigande? Du anar inte hur grym människan kan vara och ofta är. Hon är grymmare än något djur, ty inget djur är förmöget till den metodiska och överlagda ondska som människan ensam är förmögen till bland levande varelser. Jag ska ge dig några exempel.

När bulgarerna nu gjode uppror mot turkarna, så inte bara nöjde sig turkarna med att besegra och massakrera bulgarerna. Nej, de skar upp havande kvinnor och slängde upp fostren och spetsade dem vid fallet på sina bajonetter. De kelade med de minsta barnen och fick dem att skratta bara för att avlossa en pistol mitt i ansiktet på dem i deras moders famn.

Aljosja Är inte sådant bara slavofil propaganda?

Ivan Nej, alla är sådana. Vi ryssar älskar också att vara grymma mot barn. En liten flicka, som kissade ner sig i sängen när hon sov, bestraffades så av sina föräldrar, att de låste in henne på utedasset mitt i vintern över natten. Och inte bara fick hon sitta där, utan hon smordes in i ansiktet med sin egen skit och tvingades äta den.

Aljosja Sluta!

Ivan Sådana är vi människor. Jag tar bara levande exempel ur verkligheten. Under livegenskapens tid förekom det en godsherre, som hade ett gott öga till sina

hundar. En av hans två tusen själar, en vanlig liten pojke, råkade en dag kasta en sten så att den träffade en av hundarna. Godsherrn märkte att hunden haltade en aning och fick höra varför. Han befallde att pojken skulle kläs naken och skickade sina hundar på honom, som sönderslet honom.

Aljosja Men du tar bara fram extrema exempel på människan när hon är som värst. Glöm inte, att det även har funnits en Kristus.

Ivan Kristus, ja. Jag visste att du skulle producera honom som motvikt. Jag bara väntade på det. För en tid sedan plitade jag ner en liten liknelse, ett tankeexperiment om vad som skulle hända om Jesus kom tillbaka. Vill du höra den?

Aljosja Gärna.

Ivan Det är på 1500-talet i Sevilla i Spanien. Kättarbålen brinner överallt, och barn anger sina mödrar som häxor, och judar anger varandra, fastän de övergått till kristendomen för att överleva. Då kommer Jesus äntligen tillbaka, och alla känner genast igen honom. Han botar sjuka som vanligt och uppväcker döda som vanligt, när kardinalen-storinkvisitorn får nys om saken och genast beordrar att Jesus ska sättas i fängelse. Där i fängelset uppsöker honom storinkvisitorn privat.

(Man ser fängelsehålan, Jesus i kedjor och hur den gamle skinntorre 90-årige storinkvisitorn kommer in till honom.)

Storinkvisitorn Varför har du kommit tillbaka? Varför kunde du inte lämna oss i fred? Vad är meningen med att rubba våra cirklar på detta sätt? Du har ju en gång för alla lämnat över all din makt åt Petrus och kyrkan och hållit dig ifrån den i halvtannat årtusende – varför ska du då plötsligt störa ordningen?

Jesus Man ropade på mig.

Storinkvisitorn Jaså, man ropade på dig. Har man inte gjort det i femton hundra år? Varför kom du då inte tidigare, till exempel innan kyrkan hunnit bli etablerad och innan den blev statskyrka och religionen statsreligion? Din brist på omdöme förvånar mig. Du måste ju själv inse att du är en omöjlig anakronism. Din sak är att hänga på korset och blöda för våra synder i evighet, så att vi kan älska och dyrka dig som vårt eviga offerlamm och syndabock, inte komma hit igen livslevande och rubba tingens ordning och få folk att vakna till och tänka efter. Det går inte. Härmed måste jag döma dig som bedragare och farlig charlatan, och du bränns på bålet i morgon. Jag har talat.

Jesus (går ödmjukt fram och kysser honom)

Storinkvisitorn Vad fan skulle du göra så där för? *(irriterad och uppretad, går och öppnar celldörren)* Ge dig av och kom aldrig mer tillbaka! Hör du det? Kom aldrig mer tillbaka! *(Jesus lägger av sig kedjorna och går ut.)*

Det ska fan till att besvara oss med sådana absurditeter! *(går uppretad ut)*

Aljosja Men det är bara fåniga spekulationer, Ivan. Du hånar bara den katolska kyrkan. Vår ortodoxa kyrka är inte sådan.

Ivan Är du säker?

Aljosja Du ser den katolska kyrkan som en fortsättning på romarriket och dess kejsarmakt, vilket är just vad den ortodoxa kyrkan alltid tagit avstånd från.

Ivan Du tröstar mig, Aljosja. Du ska veta, att jag *ill* gärna tro. Det är inget fel att tro på den gode Guden så som du gör. Tvärtom. Jag önskar bara att jag också kunde göra det, men jag har sett för mycket fador i verkligheten. För mig har det kommit för mycket saker i vägen för min rena oskyldiga barnatro, som finns levande begravd någonstans längst under alla praktiska erfarenheter. Men jag är tacksam över att du finns och att jag kanske har dig att hålla mig till.

Aljosja Jag tycker inte om att du ska resa bort.

Ivan Jag måste. Jag står inte ut här längre, med vår oförbättrliga rucklare till faderskap, som bara tröttar ut hela sin omgivning med sina erbarmliga dillerier, med vår hopplösa bror som bara utlöser katastrofer med sina hopplösa passioner, och med deras damer, som de slåss om, och Katerina Ivanovna, som fått mig involverad utan att jag önskat det. Jag ville aldrig komma mellan henne och Dimitrij, men Dimitrij tycks se det som sin lycka att jag gjorde det och tycks vilja tvinga mig och Katerina tillsammans. Jag måste fly, Aljosja.

Aljosja Måste du så måste du.

Ivan Men om något händer kan ni alltid kontakta mig.

Aljosja Låt oss hoppas att inget händer. Jag måste tillbaka till klostret. Min starets ligger döende.

Ivan Ja, håll dig till klostret och till din ortodoxa kyrka, eftersom du där har något att tro på.

Aljosja Det låter igen som ett hån.

Ivan Nej, Aljosja, bara ett beklagande av att jag inte kan tro på sådant själv.

Aljosja (reser sig) Farväl, Ivan, och lycklig resa.

Ivan (reser sig, omfamnar honom) Farväl, älskade lillebror(*Aljosja springer iväg.*)

Någonting känns alldeles fel, men jag vet inte vad det är. Det är någonting som inte stämmer.

Marfa (utanför) Jag måste gå nu, Smerdjakov, men spela gärna mera för mig en annan kväll. Du har så vacker tenorröst.

Smerdjakov Tack, Marfa Kondratjevna. Du är den enda som förstår mig(*Marfa kastar en slängpuss till honom och går. Smerdjakov lägger ifrån sig gitarren.*)

Ivan Nu vet jag vad det är. Det är den där Smerdjakov. Vad är det med honom som är så vidrigt(*går ut*)

Smerdjakov!

Smerdjakov Ja, Ivan?

Ivan Varför sitter du här fortfarande?

Smerdjakov Jag väntade på dig.

Ivan Och varför skulle du vänta på mig?

Smerdjakov Jag tänkte att vi skulle gå hem tillsammans.

Ivan Kunde du inte ha gått hem utan mig?

Smerdjakov Det är ju er sista kväll, och det är alltid gott att byta ord med en intelligent människa.

Ivan Vad har du i tankarna egentligen?

Smerdjakov Jag är den ende som vet vad som egentligen pågår. Jag känner alla Fjodor Pavlovitjs och Dimitrij Fjodorvitjs hemliga planer och tankar och signaler. Fjodor Pavlovitj väntar på Grusjenka varje kväll, och Dimitrij lurpassar på henne i varje buske.

Ivan Allt det där vet jag, och jag är trött på det. Därför ger jag mig av. Vart vill du komma?

Smerdjakov Jag känner på mig att jag kommer att få ett större anfall.

Ivan Hur kan du veta det i förväg?

Smerdjakov Jag är en man av hög känslighet och goda instinkter. Förra året, när jag föll ner från vinden, låg jag i ett epileptiskt anfall i tre dagar. Det kan när som helst hända igen.

Ivan Vad menar du med det?

Smerdjakov Om jag ligger medvetslös i tre dagar kan vad som helst hända i huset utan att någon kan kontrollera det.

Ivan Vad är det du försöker insinuera egentligen?

Smerdjakov Jag har koll på situationen. Ingen annan har det. Fjodor Pavlovitj vill gifta sig med Grusjenka. Om han gör det blir alla hans pengar hennes, och ni får aldrig en kopek. Om han dör får ni minst 40,000 rubel var. De tre tusen rubel han har i ett kuvert åt Grusjenka är helt och hållet Dimitrijs pengar, och ingen vet det bättre än Fjodor Pavlovitj själv. Nu är Dimitrij i en desperat ekonomisk situation, och Fjodor Pavlovitj har alltid lurat honom.

Ivan Du menar, att Dimitrij har alla motiv i världen för att döda gubben.

Smerdjakov Om något sådant skulle hända medan jag till exempel ligger fallandesjuk kan ingenting undvika det.

Ivan Försöker du övertala mig att inte resa?

Smerdjakov Tvärtom. Det är bäst att ni reser.

Ivan Det stämmer inte, Smerdjakov. Allt vad du säger är meningslösa spekulationer utan logik. Jag förstår dig inte.

Smerdjakov Jag ville bara berätta vad jag vet.

Ivan Ja, ja, stick iväg nu.

Smerdjakov Går ni inte hem?

Ivan Jag kommer senare.(*Smerdjakov går.*)

Det är något fullkomligt vidrigt över honom. Han menade sig avslöja viktiga hemligheter men berättade i själva verket ingenting. Tvärtom var allt hans prat som blott en mask att djupare begrava något som han ville dölja.

Scen 2. Hemma.

Fjodor Nå, vad nytt ? Vad säger Grusjenka?

Smerdjakov Hon säger ingenting och håller sig borta.

Fjodor Och Dimitrij? Ut med språket!

Smerdjakov Ingen vet var han är.

Fjodor Det måste någon veta! Vad är du för en misslyckad spion?

Smerdjakov Både Ivan och Alexej har sökt honom och väntat på honom hela dagen, men han har inte hört av sig.

Fjodor Han har kanske gett sig av med Grusjenka. De kanske festar tillsammans på okänd ort. Då är det kört för mig. Och Ivan? Kommer han inte hem?

Smerdjakov (*en dörr går*) Här kommer han.

Ivan (*tittar in*) Jag går direkt upp. Jag kommer inte in till er(*stänger dörren och går*)

Fjodor Vad är det med honom?

Smerdjakov Han är kanske irriterad. Han ska ju resa och behöver kanske packa.

Fjodor Ja, han behöver packa.(*går ut till dörren*) Ivan, kom ner! Jag behöver tala med dig!

Ivan (*kommer*) Vad är det, far?

Fjodor Det är sista gången vi ses på ett tag. Det är viktigt att vi bjuder varandra farväl ordentligt. Jag ville bara be dig om en sak, Ivan. Försök tänka väl om mig.

Ivan Jag ska försöka.

Fjodor Försöka duger. (*omfamnar honom*) Farväl, min son, och lycklig resa.

Ivan Gör ingenting dumt medan jag är borta.

Fjodor Kom snart tillbaka.(*Ivan går.*)

Så var det med det. Hur var det nu med Grusjenka?

Smerdjakov Men ni har ju redan förhört mig om Grusjenka, Fjodor Pavlovitj.

Fjodor Inte tillräckligt. Berätta mera.

Smerdjakov Jag vet ingenting mera.

Fjodor Du ljuger, din hund! Du vet allt men vill ingenting berätta! Var håller de hus? Var rumlar Dimitrij om med Grusjenka?

Smerdjakov Jag vet inte, Fjodor Pavlovitj! De kanske inte ens är tillsammans!

Fjodor Eftersom de båda är borta måste de vara tillsammans! Och du måste veta det! Ut med språket!

Smerdjakov På hedersord, Fjodor Pavlovitj, jag vet ingenting!

Fjodor Du ljuger! Du har inget hedersord! Du har ingen heder! Du bara ljuger!

Smerdjakov Nej!

Fjodor Jo!

Smerdjakov (får plötsligt ett epileptiskt anfall, skriker och faller i förfärliga krampryckningar med fradga över munnen)

Fjodor Nej, inte nu! Inte i detta sanningens ögonblick! Fördömda odugliga lakej! (sparkar till honom) Och Grigorij ligger orörlig i ryggskott, och Ivan har rest bort. Det finns bara Marfa kvar.(går ut och ropar) Marfa Ignatjevna! Marfa Ignatjevna!

Marfa (kommer) Vad är det? Min man ligger sjuk, och jag måste dadda honom.

Fjodor Här är en olycka till. Se på eländet! Vad ska vi göra med honom? Slänga honom på sophögen?

Marfa Ack, stackars Pavel Fjodorovitj! Det ser illa ut. Han tuggar fradga som om han var döende. Vi måste hämta doktor Herzenstube.

Fjodor Hämta vem fan ni vill, men få ut eländet härifrån! Jag kan inte ha en döende patient här på golvet!

Marfa Ni måste hjälpa mig bära ut honom i så fall.

Fjodor Bära ut det här ryckande fradgande äcklet?

Marfa Jag kan inte bära honom ensam, Fjodor Pavlovitj.

Fjodor Och Aljosja sitter i klostret, och er man är ett annat odugligt kräk. Ja, vi får väl bära ut honom då, Marfa Ignatjevna, som en annan äcklig säck med avfall. Men sluta och ryck då, ditt spektakel, så att vi kan ta tag i dig! Varför ska han alltid få sina vedervärdiga epileptiska anfall i mitt hus?

Marfa För att han bor här.

Fjodor Snusförnuftig är hon också. Hjälp till här nu! Det förbannade aset! Just när han skulle till att berätta det senaste om min lilla älskling! Nå, han kommer väl till sig igen, och då ska jag vänta på honom.

Marfa Det här är ett svårt anfall, Fjodor Pavlovitj. Det kan ta dagar.

Fjodor Låt det ta dagar då! Ju längre tid det tar, desto värre blir det för honom sedan! (De bär ut den alltjämt ryckande Pavel Fjodorovitj Smerdjakov.)

Akt III scen 1. Hos staretzen.

Zosima Oroa er inte, gott folk. Jag är inte döende ännu. Naturligtvis ämnar jag ta emot vem som än önskar besöka mig. Ingenting kan stoppa mig från det.

Alexej (kommer in) Hur är det med honom?

Rakitin Som du ser: piggare än någonsin. Igår kväll var han döende, och alla trodde nästan han var död redan, och idag är han fullt återuppstånden. Men han har inte långt kvar. Han kan försvinna plötsligt.

Zosima Aljosja, min son, så bra att du kom i tid. Jag hoppades just att få se dig än en gång.

Alexej Min fader! (knäböjer och kysser hans hand)

Zosima Du har varit mycket upptagen, förstår jag. Har du träffat din bror?

Alexej Jag har träffat en av dem.

Zosima Jag menar den äldre, honom som jag bugade mig för.
 Alexej Nej, honom har jag tyvärr inte träffat.
 Zosima Det var illa. Du måste träffa honom och hindra honom vad han än gör.
 Alexej Men varför bugade ni er så för honom?
 Zosima Han står inför ett ohyggligt lidande, och det såg jag i hans ögon. Han håller verkligen på att ställa till det för sig själv. Det får han inte göra, om det kan hindras. Men jag blir bara upprörd när jag tänker på det.
 Alexej Ta det lugnt, gode fader.
 Zosima Det är ingen fara, bara lite hjärtklappning. Ja, jag skall ta det lugnt. Ni slipper mig inte ännu. Som du ser är jag pigg och kry, bara lite skröplig och kanske lite trött.
 Alexej Är det något jag kan göra för er, min fader?
 Zosima Bara stanna här hos mig. Nej, för resten, finn din broder. Det är viktigare. Håll honom borta från hans öde, om du kan. Underhåll honom och uppehåll honom och håll honom ifrån hans bekymmer med pengar och flickor, och låt honom framför allt inte gå hem till sin far. Den gamle skojaren kan ingen göra någonting åt.
 Alexej Det låter på er som om han vore förtappad.
 Zosima Jag tror inte på någon fördömelse. Jag tror att i och med döden försonas allt, och man är helt fri och kan börja på ny kula, hur uselt man än har förvaltat sitt ovärderliga liv. I och med att man är död är man helig, och ingenting kan rå på en längre. Ingen smuts kan kastas på en, och har man gjort något gott blir det bestående. Allt gott överlever, medan allt ont dör. Så om din far har gjort det minsta goda blir han ihågkommen för det medan allt det andra glöms bort.
 Alexej Han är stor som narr och ganska rolig som sådan.
 Zosima Ja, det har vi alla sett.
 Alexej Men han är så seg att han kan överleva oss alla. Då är min bror Dimitrij ute på betydligt riskablare vägar.
 Zosima Just därför måste du få tag i honom. Skynda dig, innan det är för sent.
 Alexej Men vad är det ni fruktar?
 Zosima Fråga mig inte om detaljer. Jag bara känner, och jag känner din broders öde mera smärtsamt än någon annans.
 Alexej (reser sig) Fader, då går jag genast att göra vad jag kan för honom.
 Zosima Gör så. Var välsignad, min son(*välsignar honom,*) och kom ihåg att lämna klostret genast när jag är borta.
 Alexej Som ni vill, fader.
 Zosima Gå, min son, och var välsignad, alltid.
 (*Alexej sliter sig med svårighet, medan starensen oavvänt ser efter honom.*)
 Rakitin Han lever säkert när du kommer tillbaka.
 Alexej Det måste han göra.(*går*)

Scen 2. Hos Dunjasja.

I hennes salong är möblerna slitna men inte smaklösa. Hon ligger på sin sjabbiga divan.

Dunjasja Ack, Fenja, kommer han inte snart?
 Fenja Ack, frun, så säger ni hela tiden, som om det var mitt fel.
 Dunjasja Men han måste komma snart! Han kan inte svika mig nu! Han vet ju att jag väntar på honom.(*Det ringer på porten.*) Det är han! Det är han! Gå och öppna, Fenja, men kör bort honom om det inte är han.

Fenja Vem ska jag köra bort, och vem ska jag släppa in?
Dunjasja Ack, Fenja, du begriper då aldrig någonting!
Fenja Tack och lov för det.
Dunjasja Gå då och öppna åtminstone!
Fenja Jag går. (*går*)
Dunjasja Ack, denna ovisshet gör mig galen! Som om jag inte var galen redan genom min trældom och livegenskap under den där procentaren! Men han är allt jag har. Utan honom vore jag utblottad (*Fenja kommer tillbaka.*)
 Nå, är det han?
Fenja Nej, frun, det var två styckna teologer (*Rakitin kommer in med Aljosja.*)
Dunjasja Rakitin! Du fick hit honom till slut! Vad glad jag blir!
Aljosja (till Rakitin) Vad menar hon med 'fick hit honom till slut'?
Rakitin Jag lovade ju få dig på fall i kväll.
Dunjasja Men var inte blyg eller rädd för mig, Aljosja.
Aljosja Jag är inte rädd, Agrafjena Alexandrovna.
Dunjasja Men varför är han så nedstämd?
Rakitin Han är deppad för att hans gamle starets har dött, och sen har liket redan börjat ruttna och förpestar hela klostret.
Aljosja Du framställer det så brutalt, Rakitin.
Rakitin Jag är bara praktisk. Alla har redan börjat tvivla på staretsens helighet bara för att han så snabbt har börjat stinka.
Aljosja Sluta, Misjka! Hans lik har ingenting med hans helighet att göra!
Dunjasja Han har rätt. Lämna honom i fred, Rakitka (*sätter sig i Aljosjas knä och lägger armen om honom*) Känns det bättre nu, Aljosja?
Aljosja Ni ger mig den behandling ni borde ha gett min broder.
Dunjasja Han skrämmer mig, Aljosja. Han är så fruktansvärd i sina passioner. Han skulle kunna göra vad som helst bara för mig.
Aljosja Det är det vi alla är rädda för.
Dunjasja Inte minst jag, käre lille Aljosja.
Rakitin Får jag nu mina pengar, Dunjasja.
Dunjasja Vad otålig du är, Rakitka! Jag har ju inte ens hunnit välkomna er ännu. Aljosja här har ju inte ens hunnit bli hemmastadd ännu.
Rakitin Du äcklar mig, Dunjasja.
Dunjasja Var nu lite snäll och artig, Rakitka, och visa inte bara dina sämsta sidor. Egentligen kom ni väldigt olämpligt just i kväll. Du skulle ha kommit med honom igår eller i morgon, för just nu väntar jag på mitt livs avgörande.
Rakitin Vem väntar du på?
Dunjasja Ett brev, som ska avgöra mitt liv.
Rakitin Från vem då?
Dunjasja Det vet du mycket väl.
Rakitin Får jag då mina pengar innan det är för sent.
Aljosja Vad är det för pengar du talar om?
Rakitin Bara en småslant enligt överenskommelse.
Aljosja Gör du affärer med Dunjasja medan du går i kloster?
Dunjasja Det är bara tjugofem rubel, Aljosja, som jag lovade Rakitin om han fick dig med sig hit. Här har du, Rakitka (*ger honom tjugofem rubel*)
Aljosja Jag förstår.
Dunjasja Nej, du förstår inte alls.
Rakitin Han förstår mycket väl att vi helt enkelt har slagit vad om honom. Jag vann och du förlorade.

Dunjasja Nej, vi har båda vunnit, för även om han aldrig kommit hade varken du eller jag förlorat något.

Rakitin Där ser du, Aljosja, hur cyniskt Dunjasja går till väga för att få till sig vem hon vill.

Aljosja Inte alls. Hon är god och menar bara väl och verkar mera som en syster både för mig och Mitja än som vad du vill få henne till.

Dunjasja Tack, Aljosja. Det var snällt sagt, och det skall jag aldrig glömma. Jag har alltid drömt om att få någon hit som du, en anständig människa, en oskuld och konsekvent följare av godheten, en som betraktar mig som en jämlike och inte bara som ett föremål att utnyttja eller som ett sexobjekt. Tack, Aljosja *(kysser honom på kinden och stiger upp för att åter inta divanen.)* Jag tror att det är bäst att ni går nu innan budet kommer.

Rakitin Tack, jag går gärna.

Aljosja Jag vill aldrig stå hindrande mellan dig och Mitja, Dunjasja.

Rakitin Vad du är naiv.

Aljosja Vad är det nu då?

Fenja (inkommer plötsligt) Frun! Frun! Det har kommit! Fyrspannet är här och väntar på er!

Dunjasja Och brevet?

Fenja Här är brevet! *(ger henne ett litet kort brev)*

Dunjasja Jag visste det! Han väntar på mig i Mokroje! Han har kommit tillbaka för att hämta mig! Äntligen är jag befriad!

Rakitin Det är bäst vi går, Aljosja.

Aljosja Vad är det frågan om? Skickar Mitja ett fyrspann för att hämta henne till Mokroje?

Rakitin Det är inte din bror, din idiot. Det är bara en narraktig polack.

Dunjasja Hälsa din bror, Aljosja, att jag bara älskade honom för en timme. Men under den timmen älskade jag honom verkligen.

Rakitin Kom, låt oss gå, Aljosja. Du ser hur fruntimmer är. De är likadana allihopa.

Aljosja Förlåt oss, Dunjasja. Det är inte ditt fel.

Dunjasja Jag älskar dig, Aljosja. Kom tillbaka.

(Aljosja går med Rakitin.)

.Dunjasja (sluter hängivet brevet till sitt bröst) Min stackars dumme förälskade polack! Han kom tillbaka! Han vill fortfarande göra rätt för sig! Min förste förförare! Men vi har inte ett ögonblick att förlora. Fenja, jag far genast!

Fenja Ja, frun. *(Dunjasja klär snabbt på sig.)*

Dunjasja När lyckan räcker en handen får man inte tveka, ty tillfällets ögonblick är det kortaste av alla och försvinner direkt. Om man då inte griper tag i det får man skylla sig själv.

– Jag är klar, Fenja.

Fenja Lycklig resa, frun. *(De kysser varandra.)*

Dunjasja Sedan kan de galna Karamasovarna rasa över mig bäst de vill *(går)*

Fenja Stackars frun, hennes olycka är hennes skönhet, så att ingen karl vill lämna henne i fred. Den förste var den värste, och honom har hon nu återvänt till, bara för att han var den förste. Bara det inte slutar illa för henne *(sätter sig ner och lipar med förklädet för ansiktet.)*

Dimitrij (utanför) Var är hon? Var är hon?

Fenja (vaknar till) Ack, här kommer en av dårarna.

Dimitrij (slår upp dörren) Var är hon? Vart har hon gått?

Fenja Ack, ni är från era sinnen!

Dimitrij Det är inte så konstigt. Jag har bara gått på nitar hela dygnet! Var är hon! Säg bara det!

Fenja Ack, hon är inte hemma!

Dimitrij Tror du inte jag ser det, din dumma lilla toka! Säg bara vart hon har gått! (*skakar henne*)

Fenja Ack, ni gör mig illa!

Dimitrij (*släpper henne*) Jag vet nog vart hon har gått. Du behöver inte tala om det. (*griper en mortelstöt av koppar*) Allt är åt helvete. Allt har gått galet. Smerdjakov har fått ett anfall, så han kan varken hålla vakt eller informera mig mera. Och ni kvinnor driver mig bara från vettet med era nycker och manipulationer, er förbannade obeständighet och inkonsekvens! Kvinnan är den grymmaste av alla varelser blott genom sin förbannade ytlighet och tanklöshet! (*tusar ut*)

Fenja Ack, nu kommer han att slå ihjäl någon!

Scen 3. Fjodor Pavlovitj:s sängkammare.

Han är klädd för natten i sin finaste sidennattrock och vit nattskjorta men har ännu ett bandage om huvudet. Samtidigt ser man dock trädgården utanför hans fönster.

Fjodor Hon måste komma. Jag har ju gjort allt för henne. Varför misshandlar den fagra unga häxan mig på detta sätt? Jag skulle gärna ge henne alla mina pengar bara för att få se mina oförfärliga söners snopna nunor. Vilka barn man har fött till världen! Den ena lika galen av passioner som jag själv i samma ålder, och det vill inte säga lite det, och de andra oförfärliga idealister och fanatiker, som bara vill bläddra i böcker och dyrka stinkande helgon. Vad är det för blod de har fått i sina ådror egentligen? Ibland har jag med fog tvivlat på mitt eget faderskap, utom beträffande den där Stink-Lisaveta, det erkänner jag, det var ett felsteg, men hon fick sitt livs enda lyckliga stund innan hon dog, och Smerdjakov, den stackaren, ja, av alla mina misslyckanden är han väl det värsta. Så jag lämnar gärna över allt åt Grusjenka i stället, bara hon ville komma! (*sätter sig framför spegeln och försöker snosa upp sig ytterligare medan han emellanåt tar sig ett glas*)

Dimitrij (*smyger utanför fönstret i trädgården*) Har hon kommit eller ej? Jag måste få veta det! Det lyser i gubbens fönster. Vad gör jag om hon är här? Slår ihjäl dem båda? Men jag måste få veta det! (*kikar in*) Han är ensam, men så han gör sig till! Han måste vänta henne i vilket ögonblick som helst! Eller hon kanske redan är här och väntar i förmaket? Ack, denna ovisshet gör mig galen! Men jag måste få veta. Hur var nu Smerdjakovs klarsignal igen? Jo! Men fram, min mortelstöt, för säkerhets skull! (*fram den och slår med andra handen tre slag på rutan*)

Fjodor (*vaknar genast till utom sig av hänförelse*) Grusjenka! Hon är här! Signalen! Den överenskomna signalen! Hon har kommit till mig! Min egen lilla lysande lillflicka Grusjenka! (*öppnar fönstret och sticker ut huvudet*) Grusjenka! Kom till mig, lilla duva! Var inte rädd för att titta fram och visa dig! Kom ska du få se vilken present jag har åt dig! Var är du, min lilla duvunge? Var gömmer du dig? Kom fram! Kom fram!

Dimitrij (*avsidet*) Nu har jag chansen att slå ihjäl honom, denne vidrige asgubbe som mitt olycksaliga livsöde fördömde mig till att ha såsom far! Men nej, tillbaka, dödsbringande mortelstöt. En officer kan inte slå ihjäl en obehäpnad man, även om det skulle finnas alla skäl i världen för dess berättigande.

Fjodor Någon driver med mig, eller så hörde jag fel. Kanske falskt alarm. Ack Dunjasja, hur länge ska du hålla mig på sträckbänken! (*trär sig tillbaka från fönstret och*

återvänder till konjaksflaskan) För dig, min duva, även om du aldrig kommer höjer sitt glas och dricker)

Grigorij (kommer in från trädgårdens andra sida) Jag kände på mig att någonting var fel. Där står husbonds fönster öppet. Vad pågår här egentligen? Att allt ska hända just när Smerdjakov blivit paket igen! Men vem smyger där i trädgården? Stanna! (skyndar fram för att genskjuta Dimitrij. Denne har precis hunnit klättra upp på muren när Grigorij får fatt i honom och griper tag i hans ben.) Fadermördare! Fadermördare!

Dimitrij Grigorij, din gamle narr, du vet inte vem du anklagar för vad! Lår till honom med mortelstöten. Grigorij segnar ner.)

(Dimitrij hoppar ner och undersöker honom.)

Dimitrij Säg inte att jag dödat honom. Din gamle lakej, varför skulle du gå ut just nu? Jag var här inkognito bara för att förvissa mig om att Dunjasja inte var här, och då ska du skrika ut inför hela nejden att jag är här i egenskap av fadermördare! Vad skulle det vara bra för? (försöker torka bort blodet med sin näsduk, blir bara nerblodad själv) Du blöder, men du dör inte. Blöd då, gamle trotjänare, och glöm om du kan att jag har varit här.

(kastar mortelstöten bredvid honom, försvinner över muren)

Fjodor (har hört misstänkta ljud och kommer tillbaka ut till fönstret) Grigorij, vad väsnas du för där ute? Är det du som larmar falskt hela natten? Varför kunde du inte ligga ryggsjuk och utslagen som Smerdjakov och alla andra galna dårar i detta land? Nej, här är bara dödstyst. Ingen Grusjenka, och ingen Grigorij. Falskt alarm igen. Det måste vara konjaken (återgår till flaskan)

Till minnet av dig, min älskade, förlorade lilla Dunjasja (dricker)

Scen 4. Hos Dunjasja.

Fenja Ack, hon vet aldrig vad hon gör, min stackars lilla matmor! Hon råkar ut för en man, kastar sig i armarna på nästa, bedrar honom med en annan, och när dessa blir för besvärliga återupptar hon den första och värsta. Hur ska detta sluta?

Dimitrij (dundrar utanför) Fenja! Fenja!

Fenja Nu är monstret här igen. Gud bevara oss! Tur att frun är utom räckhåll!

Dimitrij (bryter in) Det är hon aldrig för mig, Fenja!

Fenja Men herrn, ni är ju alldeles blodig!

Dimitrij Är jag det? Skit samma! Jag har haft så mycket att göra i kväll, och en gubbe kom i vägen. Strunt i det. Var är hon, Fenja? En pojke i byn sade mig att hon åkt till Mokroje. Vad fan gör hon i Mokroje? Svara, Fenja, innan jag blir galen!

Fenja Slå inte ihjäl mig, herrn! Jag är oskyldig!

Dimitrij Det är inte det det handlar om! Varför åkte hon till Mokroje!

Fenja Det var den där polska officeren.

Dimitrij (släpper henne bestört) Polacken? (blir helt stum och slak) Den där polacken? Den där struntan, som skrev ett brev till henne för en månad sen? Honom hade jag alldeles glömt.

Fenja Han lovade för en månad sen att komma och hämta henne, och nu har han gjort det.

Dimitrij Det är sant. Hon berättade det för mig. Jag tog honom aldrig på allvar. Det var ju bara en futtig polsk strunt. Hur kunde hon falla för honom?

Fenja Hon har gjort det förut.

Dimitrij Ja, hon har gjort det förut. Hon har gjort allting förut. Hon älskade också mig förut.

Fenja Men käre Dimitrij, vad är det ni har gjort? Ni har alldeles blodiga händer och är blodig även om pannan!

Dimitrij Näsduken! (*drar fram sin blodiga näsduk*) Jag torkade mig om pannan med den. Så här kan jag inte uppträda i Mokroje. Tvättfat, Fenja, fort! Jag måste se respektabel ut när jag möter min älskades älskare.

Fenja (*hämtar ett tvättfat*) Tänker ni följa efter henne?

Dimitrij Har jag något val? Lämnade hon ingen hälsning?

Fenja Jo, att hon verkligen hade älskat er för en timme.

Dimitrij Där ser du. Hon älskar mig också. Hela den här polska utflykten är bara en annan manöver. Jag hinner till Mokroje i natt. Ser jag bättre ut nu?

Fenja Ni har fortfarande blodfläckar på skjortan.

Dimitrij Jag viker upp ärmarna. Så. Nu syns ingenting.

Fenja Men vem har ni slagit ihjäl, Dimitrij Fjodorovitj? Vem har ni slagits med?

Dimitrij Varenda en som försöker stoppa mig, Fenja! Ingen kan stoppa mig, allra minst en polack! Jag måste iväg! (*störtar ut*)

Fenja Han är en rasande virvelvind som tror han kan rida högre än himlen. Men allt drar honom bara ner till jorden igen, och ju hårdare han kämpar emot, desto värre blir fallet. Stackars min matmor! Och jag kan inte ens varna henne!

Scen 5. Vårdshuset i Mokroje.
(*Det bultar på porten. Värden går och öppnar.*)

Trofim Borisytj Vem är det? (*öppnar, häpnar*) Dimitrij Fjodorovitj Karamasov!

Dimitrij Tyst, Trofim! Är hon här?

Trofim Ja, hon är här.

Dimitrij Precis som förra gången?

Trofim Ja, precis som förra gången, men då var hon med er. O, vilket nöje att se er igen, Dimitrij Fjodorovitj!

Dimitrij Det förstår jag nog. Jag har lika mycket pengar med mig den här gången som senast, din bonde. Men hon är inte ensam. Alla fönster lyser. Vem mer är här?

Trofim Hennes nye kavaljer, en viss polsk officer....

Dimitrij Han är inte alls ny, din drummel. Han är hennes första kärlek, och de älskade varandra redan för fem år sen, och de älskar varandra än! Och det ska de fan i mig få lov att göra! Jag har bara kommit för att bidra till festen och träda tillbaka inför hennes åsyn för den nye! Vem mer är här?

Trofim En viss Maximov, en godsägare....

Dimitrij En skälm. Jag känner honom. Vem mer?

Trofim En ung släkting till herr Mjusov....

Dimitrij Kalganov?

Trofim Just så heter han.

Dimitrij Vem mer?

Trofim Någon bekant och landsman till polacken.

Dimitrij Hör på här, Trofim Borisytj. Jag har vagnen utanför laddad med champagne. Jag vill att du bär in alltsammans till festen. Där finns också torkade frukter, fikon och karameller, marmelad och kaviar och alla möjliga läckerheter, men viktigast är champagnen. Men det behövs mer än så.

Trofim Nå?

Dimitrij Flickor. Finns det zigenare i närheten?

Trofim Nej, dem har myndigheterna kört bort.

Dimitrij Men det måste finnas någon sorts festsällskap, musikanter av något slag med flickor som kan dansa.

Trofim Det finns några judar som kan stå för musikalisk underhållning med fioler och cymbaler....

Dimitrij Bra! Beställ dem genast! Och flickor! Vi måste ha flickor! Många flickor! Ju fler, desto bättre!

Trofim Javisst, Dimitrij Fjodorovitj.

Dimitrij Bär nu in alla lådorna med konfekten och pirogerna och pastejerna och champagnen till festen! Låt det gå kvickt! Vi har inte ett ögonblick att förlora!

Trofim På momangen, Dimitrij Fjodorovitj.

Dimitrij (går rakt på dörren till festlokalen och slår upp den på vid gavel, varpå hela festscenen öppnas)

Grusjenka (skriker till) Oooo!

Dimitrij (breder ut armarna som för att omfamna dem alla) Här är jag, mina vänner! Men jag är inte den ni tror. Jag ber er, missförstå mig rätt. Du behöver inte vara rädd, Grusjenka. Jag är oförmögen att göra den ringaste loppa något illa. Jag kan inte ens köra över en igelkott eller en sork! Jag har bara kommit för att festa och fira din nya och äldsta förlovning, Grusjenka, med alla mina varmaste lyckönskningar till din nya karriär! Låt mig bara stanna här med er hos er för natten, en enda natt!

Kalganov (till Grusjenka) Han är berusad.

Grusjenka (tillbaka) Nej, han är nykter.

den fete polacken Det här är en privat tillställning^{panie}. Det finns andra festlokaler åt er.

Dimitrij Var det snällt sagt, när jag kommit hit med trojkan full av förnödenheter och flaskor bara för att förplåga er och vara generös mot Grusjenkas nya lycka?

Kalganov Så roligt att se er igen, Dimitrij Fjodorovitj! Ett sant nöje! Jag har alltid beundrat er! Slå er ner!

Dimitrij Käre Kalganov, den förste och ende som hälsar mig välkommen, nöjet är helt på min sida.(*kramar hjärtligt hans hand*)

Kalganov (*vrider sig av smärta*) Aj! Du kramar sönder fingrarna på mig!

Grusjenka Så där gör han alltid. Kära Mitja, du har väl bara inte kommit hit för att ställa till med bråk? I så fall är jag bara glad att se dig igen och på ett sådant sprudlande humör.

Dimitrij Du sa det, Grusjenka! Varför skulle jag bråka? Jag vill bara fira och festa och göra alla människor lyckliga och vara alla till lags. Detta är ju din natt, Grusjenka, (*faller ner på knä för henne*) och jag vill dig bara väl.

Grusjenka Ja, bara du inte börjar lipa. Hör på, allesammans! Mitja har bara kommit hit i goda avsikter för att fira oss med champagne. Det ska han ha all heder och ära för, och han ska sitta här hos oss. Ingen får köra ut honom, för då går jag också.

den fete polacken Som min drottning befäller(*kysser hennes hand*)

Dimitrij Mera buljong! Jag menar, mera sprit! Jag menar, mera champagne! Men var är flickorna, Trofim Borisovitj? Var tusan är flickorna?

Trofim Oroa er inte, herrn. De är på väg med hela kapellet.

Dimitrij Och varför har ni inte burit in lådorna ännu? Var är kaviaren och pastejerna?

Trofim Den andra vagnen har inte anlänt ännu.

Dimitrij Fan också att allting ska vara så förbannat tålmodsprövande!

Maximov Oroa sig inte, Dimitrij Karamasov, vi hade bara tråkigt här tills du kom. Nu när en Karamasov är här vet vi att vi slipper ha tråkigt längre.

Dimitrij Men vad tusan gör ni här egentligen, du och Kalganov, i Grusjenkas sällskap?

Kalganov Vi hamnade här av misstag.

Maximov Men lika glad för det blev Grusjenka, för hon hade bara tråkigt här tills vi kom.

Kalganov Och sedan dess har du bara pratat strunt hela tiden, och det gör du fortfarande.

den fete polacken Ryssar har ingen hyfs och fason.

den andre Så fort de öppnar käften flyger grodorna över deras läppar.

den fete Och de blir bara fler. Den här siste är den värste.

Grusjenka Tala ryska!

den fete Som min drottning befaller. Vi diskuterade bara frågan varifrån er förre kavaljer har fått så mycket pengar.

Grusjenka Det kan väl inte jag veta.

Dimitrij Ni ska bara tacka och ta emot, era inbilska högfärdsblåsor! Jag bjuder ju på champagne!

Grusjenka Förolämpa dem inte, Mitja. De är polacker.

Dimitrij Det vet väl jag att de är polacker. Det är ju därför jag förolämpar dem. – Vad höll ni på med innan jag kom? Avbröt jag något?

Kalganov Vi spelade kort med polackerna.

Dimitrij Ja men låt oss spela kort då! Jag kan ju satsa pengar! Här är två hundra rubel!

Kalganov Lugna dig, Mitja.

Maximov Jag satsar en rubel.

den fete Vi synar. *(De börjar spela kort.)*

Dimitrij (höjer sitt glas) Skål, mina herrar! Ett leve för skönheten!

Kalganov (till Grusjenka) Är han inte onykter, så blir han det.

Grusjenka (ignorerar honom) Skål, Mitja, för skönheten och kärleken!

den fete Vem kan motstå skönheten och kärleken? *(Höjer sitt glas)*

Maximov Skål för vårt gamla Ryssland!

den andra polacken Skål för Polen före 1772!

Kalganov Nej, nu går det för långt.

den fete Vill ni inte skåla för Polen, vasa?

Grusjenka Låt de få som de vill.

Maximov Warszawa ligger i Ryssland!

den andre Ryssland är vår broder, men man väljer inte frivilligt sin broder. Glöm aldrig att polackerna stod utanför Moskva under stora oredan, när ni inte ens kunde styra er själva!

den fete Prins Sjuiskij av Polen var Boris Godunovs efterträdare!

Kalganov Det var väl polackerna då som gav oss den stora oredan.

den fete Nej, den stora oredan kom när prins Sjuiskij avsattes genom den falske Dimitrij!

Dimitrij Jag är inte falsk!

Grusjenka Det är inte dig de menar.

Kalganov Ska vi spela kort eller inte?

den fete Jag synar.

Maximov Polackerna vinner hela tiden. Det är något lurt med det här.

den fete Ni har förlorat, Dimitrij Karamasov.

Dimitrij Jag dubblerar!

den andre (till den fete) Han spelar oss i händerna.

den fete (tillbaka) Har vi tur kan vi spela av honom alla hans pengar.

Kalganov De vill bara spela dig under bordet, Mitja.

Dimitrij Jaså, är det bara pengar de vill ha? Var det därför de även spelade med Grusjenka?

Maximov Du känner väl polackerna, Mitja.

Dimitrij Men varför i helvete kommer inte den där fördömda orkestern? Vi skulle ju ha flickor här!

Trofim De är på väg, Mitja Karamasov, tro mig.

den fete Ni har förlorat, Dimitrij Karamasov.

Dimitrij Jag dubblerar!

Grusjenka Mitja, märker du då ingenting?

Dimitrij Vad är det jag inte märker?

Maximov Hon menar, tror jag, käre Mitja, att våra polska bröder bara är här för att utnyttja oss. Därför är mina insatser så obetydliga.

Dimitrij Pengar? Är allt bara en fråga om pengar?

den fete Spela nu, Dimitrij Karamasov.

Kalganov Nej, lägg av. Du har förlorat för mycket redan.

Dimitrij (till polackerna) Mina herrar, ett ord i enrum med er, om jag får.

den fete Vad gäller det?

Dimitrij Ett fördelaktigt förslag. Ni kommer att uppskatta det.

den fete Kom med, Wrublewski (*Dimitrij får polackerna med sig ut i förstugan.*)

Kalganov Vad har han nu hittat på?

Grusjenka Han börjar förstå, och det börjar jag också.

Maximov Han är för snäll för att vilja slåss med dem.

Dimitrij (till den fete) Panie, Du får tre tusen rubler av mig om du sticker härifrån med din livvakt.

den fete Tre tusen rubel? Kontant?

Dimitrij Kontant.

Wrublewski Det är *juste, panie*. Hon är ändå värdelös.

den fete Lägg dig inte i det här, Panie Wrublewski. Det är ett högst generöst förslag, Dimitrij Karamasov. Får jag allting genast?

Dimitrij Ni får 500 genast, resten senare.

den fete Och när är senare?

Dimitrij När jag kommer hem igen. Det är där jag har alla pengarna.

Wrublewski Han försöker lura dig, *panie*. Han är en skurk.

den fete Dimitrij Karamasov, ni erbjuder alltså pengar för att jag skulle lämna min trolovade i sticket? Det är ju hutlöst! Pfui, pfui (*spottar*)

Dimitrij Jag ger er 700 i handpenning.

den fete Vilken oförskämd förolämpning! Pfui, pfui (*spottar; går in igen till de andra*)

Wrublewski I Polen hade han krossat er i en omedelbar duell.

Dimitrij Gärna för mig.

Grusjenka (när hon ser den fetes uppsyn) Vad är det, min vän? Du är alldeles röd.

den fete Aldrig i mitt liv har jag blivit så förolämpad! Min älskade, jag kom hit för att glömma och förlåta, men du paraderar dina forna älskare framför mig så de trampar på mig och jag måste spotta dem i ansiktet! Pfui, vilken förödmjukelse! Det är under min värdighet att vara här i detta sällskap!

Kalganov Stick då.

Grusjenka Men vad har han gjort? Har han slagit en handske i ansiktet på dig? Tänker ni duellera?

den fete A pfui! Han är icke värd att duellera med! Han är ett kräk! Han erbjuder mig pengar för dig! Jag vägra!

Grusjenka Ville han köpa mig av dig?

Dimitrij Jag har två duellpistoler med mig om ni vill duellera. De räcker till flera skott. Jag har ändå önskat mig en kula i pannan hela dygnet. Grusjenka, jag erbjuder dem pengar för att de skulle packa sig iväg, tre tusen kalla. De var beredda att acceptera, men så ville de ha allting genast. Jag kunde bara ge dem en handpenning på sju hundra. Då låtsades de bli förolämpade.

Grusjenka De är polacker, Mitja. Man driver inte med polacker.

Trofim (triumferande) Nu är flickorna här med hela orkestern!

(Några ganska utmanande lätta fruntimmer kommer in med ett kletschmerband och är hur glada som helst. Flickorna börjar genast virvla till musiken.)

Wrublewski Men detta är ju Sodom! Vi vill inte ha några fnask i vår närhet!

Kalganov Stör inte musiken!*(klappar med i takten)*

den fete (rödare och rödare) Detta är ju alldeles oerhört! Min drottning, som jag drömt om i fem år, har inför min åsyn metamorferats till en syndens skamlösa Persefone och Messalina! Jag trodde bättre om dig, panie Agrippina, men du är inte värd att torka fötterna på ens! Jag har bedragit mig själv!

Dimitrij Säg som det är, din fete narr i korpralkläder....

den fete Jag är officer i ryska armén och en heder för Polen!

Dimitrij Jo, jag tackar, din inbilske strunt, men avbryt mig inte. Varför dröjde du fem år med att komma tillbaka till Dunjasja? Vad har du själv gjort under dessa fem åren? Han måste ha sett grann ut på den tiden, när han förförde dig, denna pomaderade sprätt, men vad återstår av dig nu? Ett valdigt matvrak som knappast exerceerat alls under dessa fem år men desto mera vältrat dig i fläsk och fnask och rökt och supit och bara haft korv till middag! Du har inte ens ditt eget hår *(lyfter på hans peruk)* Men så hörde du att Grusjenka skrapat ihop åt sig lite pengar. Det är märkvärdigt vad pengar kan göra åt mänskliga relationer. Vad betydde fem förlorade år? Grusjenka hade pengar! Det förlät henne allt, fastän hon inte gjort någonting! Hon är ren*panie*, hör du det, hon är ärlig och ren! Men hennes pengar skulle även förlåta dig själv allt, så det var bara att kalla på henne, och hon skulle komma. Det var värt ett försök*panie*, eller hur? Och hon kom! Som den trogna idealist hon var kom hon på momangen! Och vad tänkte du då, Grusjenka, när du såg detta feta slappa hull, dessa oljiga falska polisonger, dessa brungula glesa tänder, denna rödmosiga flint*(lyfter på peruken igen)*

den fete Ge mig mitt hår tillbaka!

Wrublewski Panie, låt oss gå innan det blir värre.

den fete Min duva, jag är bittert besviken på dig. Du var mitt livs kärlek och hopp, allt var förberett för vårt högtidliga bröllop, och vad händer? Du kallar på din politruk, denna obildade tarvliga grobian, denna värdelösa lakej till narr och dräglände fyllo, denna parodi på en rysk officer, som tror sig vara adelsman men som bara är ett enda stort falsarium till dålig älskare.... Farväl, min sköna. Vi ses aldrig mer. Håll till godo med ryska lakejer.

Trofim (har upptäckt en extra kortlek i soffan) Ett ögonblick, mina herrar. Vad är det här?

Maximov Aha!

den fete En kortlek. Vad annars?

Trofim Det är kortleken jag gav er, som är alldeles ny. Få se på kortleken ni spelade med.

Kalganov Märkta kort!

Maximov Det visste jag hela tiden.

Trofim Mina herrar, ni har spelat falskt hela kvällen.

den fete Låt oss gå, pan Wrublewski. Vi har inte tid med mera dumheter här.

Kalganov Låt dem inte gå, Mitja, med alla de pengar de lurat av dig!

Dimitrij Låt dem få dem. Jag saknar dem inte.

Wrublewski (skriker) Detta är Sodom!

Dimitrij Ja, dra du åt Gomorra, och ta peruken med dig! *(slänger peruken i ansiktet på Wrublewski)*

den fete Mitt hår, pan Wrublewski, var så snäll! *(får sitt hår och sätter det på sig.)*

Maximov Har polackerna inte gett sig av än? De stör musiken.

Dimitrij De behöver kanske skjuts på vägen.

den fete (till Grusjenka) Min duva, min drottning, jag ger dig en sista chans. Antingen följer du med oss, eller är det farväl för alltid.

Grusjenka Jag älskade en annan, *panie*, för fem år sedan, som var en ridderlig gentleman fastän han förförde mig. Du är inte samma person. Jag känner dig inte. Felet var helt mitt eget som hörsammade din kallelse utan att först ens ha sett dig.

Wrublewski Jag varnade min vän för att befatta sig med ryska gatslinkor!

Dimitrij Nu är det nog. *(bär ut den fete och släpper honom på golvet i förmaket. Wrublewski tar upp hans tappade peruk och springer efter.)*

Kalganov Lås ute dem! Låt dem inte komma tillbaka!

polackerna *(läser om sig från insidan)* Skurkar! Banditer!

Dimitrij *(känner efter på låset)* De har låst in sig själva! *(klappar dammet av händerna)* Jag tror vi äntligen kan inleda festen nu. Var var vi någonstans?

Trofim Den andra trojkan har kommit med alla förnödenheterna.

Dimitrij I rättan tid!

Grusjenka Vad har du fört med dig, Mitja? Är det precis som förra gången?

Dimitrij Vin, konjak, punsch, likör, karameller, och allt vad du vill!

Maximov Och flickorna! Äntligen får vi en tur med flickorna!

Kalganov Bli inte vulgär nu bara, godsägare Maximov.

Maximov Är det vulgärt att vara naturlig? Är det vulgärt att tycka om vackra flickor? Är det vulgärt att vilja vara ung? Är det vulgärt att dansa fastän midjan skvalpar? *(tar sig en svängom med de skrattande flickorna. Grusjenka skrattar förtjust.)*

Grusjenka Han är bättre än polackerna! Han är bättre än polackerna!

Dimitrij Är du nöjd nu, Grusjenka, med allt vad jag har ställt till med?

Grusjenka Du kunde inte ha gjort det bättre! Du behövde inte ens duellera! Jag är din för alltid, Mitja, och att få vara din slavinna för evigt ska bli mitt livs högsta nöje!

Dimitrij Äntligen börjar du tala förnuft. Det var på tiden! Säg nu som det är, Grusjenka. Var polackerna bara ett lockbete för att få mig att sätta efter dig igen?

Grusjenka Jag älskade honom verkligen, Mitja, för fem år sen. Jag var bara sjutton år då. Vilken sjuttonåring låter sig inte gärna förföras av en grann officer? Och han var grann på den tiden, han var en charmerande kavaljer som spelade och sjöng för mig och kunde underhålla mig hur länge som helst. Det var hans äktenskap som förstörde honom. Då glömde han mig och blev plufsig och dum och tappade håret. När jag fick se honom nu igen tappade jag andan. Det var inte samma man. Och han talade till mig som en gammal pedant till en dum skolflicka som ändå inte kan lära sig något, som om han tog för givet att jag var imbecill. Men det var han som fått mos i hjärnan av sin dumma fru.

Dimitrij Övergav hon honom?

Grusjenka Nej, han övergav henne för mig, men hon tar honom kanske tillbaka. De är ju katoliker.

Dimitrij Och en sån skulle du råka ut för.

Grusjenka Det var långt före din tid, Mitjka, och han var min första. Ingenting är som den första kärleken. Allting står och faller med den. Hur den än blev förblir den den oförglömligaste. Hela ens vidare karriär måste bli fångad av den. Det är den som sätter en på rätta spåret utför i livet.

Maximov Prata inte strunt nu, turturbarn, utan kom och dansa.

Grusjenka Kalganov, en tur med dig!

Kalganov Så gärna!

Dimitrij (träder något tillbaka) Se, så hon glittrar och stänker guld omkring sig! Se så lycklig hon är just nu, bara för att hon har blivit av med ytterligare en älskare! Se så hon skrattar, och hur vacker hon är i sin sprittande lyckliga dans med den unge och sköne Kalganov! Min avsikt i natt var att ge hennes framtid en fest med den säkraste lycka som utgångspunkt för hennes äntliga äktenskap med sin polack, med sin drömprins, sin förste förförare, en officer, och att därefter skjuta mig. Men nu har allting utfallit på ett högst märkvärdigt och svårfattligt sätt. Jag var redo att dö, och nu plötsligt har jag allt att leva för. Men vad ska jag ta mig till med Katerina Ivanovnas tre tusen rubler? Jag kan inte nu längre smita från ansvar och skulder och allra minst genom ett självmord. Det skulle Grusjenka ej nånsin förlåta mig. Lyckan är här, men den raglar på avgrundens brant, och jag fruktar att den ej kan hålla men att den skall störta i avgrunden ner genom plötsligt uppvaknande som från en lycklig men tillfällig dröm.

Grusjenka Kom och dansa, Dimitrij!

Dimitrij Med dig?

Grusjenka Ja, vem annars!

Maximov Kalganov är full och behöver som omväxling vila i raglandet.

Kalganov Sköt dina egna affärer och slinkor, godsägare Maximov!

Maximov Så gärna!

Grusjenka Jag tror att polackerna lugnat sig nu. Gå och se om de lever, Kalganov, och låt dem få komma tillbaka till festen.

(Kalganov går och knackar på hos polackerna.)

den fete (ryter från andra sidan) Grobianer!

Kalganov (mot de andra, lyfter på axlarna med öppna handflator) De vill inte längre ha roligt.

Maximov Tråkmånsar var de från början, det föddes de till, och de kan bara tråka ut andra. Så låt dem ha tråkigt i fred.

Grusjenka Det var klokt talat, Maximov!

Dimitrij Jag fruktar blott en sak, Grusjenka.

Grusjenka Vad då?

Dimitrij Att det här är blott en dröm som jag snart måste vakna ur.

Grusjenka Detta, Dimitrij, är sanningen och verkligheten, ty detta är livet! Det finns bara nu, det når just nu sin klimax i sanning och verkligheten, ty bara nu är det lyckligt! Hur kan du väl då vilja vakna därur?

Dimitrij Nej, jag vill inte vakna. Jag vill festa vidare, virvla med dig och i dansen dra ut med all världen på stjärnhimlen i en bestående stjärnbild, orubblig i evighet.

Grusjenka Så ska det låta. Men du kom väl hit mest för min skull och ej för att skjuta dig?

Dimitrij Jag ville ge dig all lycka jag kunde för att bara sedan få dö.

Grusjenka Då är du en sann älskare.

Dimitrij Ja, och obotlig som sådan.

Grusjenka Det tackar jag för, och för det att jag får bli din slav då för alltid.

Dimitrij Det tackar jag ödmjukast för som för den allra heligaste av nådegåvor.

Grusjenka Du smickrar mig.
Dimitrij Bara av kärlek. Det finns ingen kärlek om den ej är ödmjuk.
Grusjenka Jag trodde tvärtom: att den alltid är tvungen att leda till övermod.
Dimitrij Ja, det är risken med kärleken, men den tar alla högst gärna. Ty annars så vore ej kärleken sann. Allt är värt att riskeras för den.
Grusjenka Även kärleken själv?
Dimitrij Den kan aldrig riskeras om en gång den finns där. Är kärleken sann är den evig och stämplad som sådan och kan aldrig rubbas mer, ty den är brännmärkt för evigt i själen.
Grusjenka Vi är båda ganska berusade.
Dimitrij Av våra bägares vin eller mer av varandra?
Grusjenka Jag är mest berusad av dig, och du är mest berusad av mig.
Dimitrij Det är som det skall vara. Det är roligt att vara full. Då har man inga hemligheter, och själen ligger blottad inför hela världen, som man bara kan älska intill fullständigt gränslös förryckthet. Och samtidigt vill man bara gråta.
Grusjenka Det var just det jag var rädd för.
Dimitrij Varför vill jag gråta? Det ligger en gubbe där hemma, Grusjenka, badande i sitt blod, och det är jag som har slagit ihjäl honom.
Grusjenka (förfärad) Vad då för en gubbe?
Dimitrij En olycklig gammal gubbe bara, som kom i vägen för mig. Jag menade inte att slå så hårt. Han blödde som en gris, men han levde när jag lämnade honom, så han kanske klarar sig.
Grusjenka Du tänker dig aldrig för, Dimitrij, utan rusar bara blint på i sken förförd av dina egna nycker och impulser och lämnar ett bakvatten efter dig fullt av katastrofer. Varför kan du aldrig ta det lugnt?
Dimitrij Därför att jag är en Karamasov.(*raglar*) Vänta lite, Grusjenka. Allt går runt för mig. Vem är jag? Var är jag? Vad är detta för en drömvärld?
(En grupp myndighetspersoner har kommit in.) Jag känner inte igen mig. Men där är ju distriktspolischefen, Mavrikij Mavrikitj. Vad gör han här? Och där är ju självaste distriktsåklagaren, och undersökningsdomaren. Och där har vi polischefen Mikhail Makarytj. Jag känner åtminstone igen er. Är det en ond dröm, eller är vi verkligen alla här? Om ni är här, vad tusan gör ni här?
åklagaren Dimitrij Fjodorovitj, det är en sak vi absolut måste tala med er om.
Dimitrij Jag förstår! Den gamle gubben badande i sitt blod!
domaren Sätt er i soffan, Dimitrij Fjodorovitj, och ta det lugnt.
polischefen Se, vilka orgier han har ställt till med! Se så han har festat bland horor med champagne och andra dekadenta svin! Efter mordet går han och vältrar sig i orgier!
åklagaren Nej, det här går verkligen inte an, Mikhail Makarytj! Ni har ingen rätt att fara ut så där och tappa behärskningen och döma i förväg! Allt måste ske i laga ordning!
Grusjenka (till Kalganov) Vad har han nu ställt till med!
Kalganov Jag fruktar det allra värsta.
domaren Herr före detta löjtnant Dimitrij Karamasov, jag måste meddela er att ni är anklagad för mordet på er far, Fjodor Pavlovitj Karamasov.
Dimitrij Ni skämtar. Ni driver med mig. Det var inte honom jag slog ihjäl. Det var gamle Grigorij. Lever han?
polischefen Nu försöker han slingra sig också, den eländige fadermördaren!
åklagaren Tyst, Mikhail Makarytj! Den anklagade har rätt att säga vad han vill, men han bör upplysas om att allt vad han säger kan användas emot honom.

Dimitrij Jag är förkrossad. Jag dignar under bördan av min skuld. Jag ångrar bittert att jag slog till gamle Grigorij, och det har jag gjort hela natten. Men vad som har hänt min far har jag ingen aning om.

polischefen I fyllan och villan vet han inte själv vem han har slagit ihjäl!

åklagaren Tyst, Mikhail Makarytj! Jag måste be er ta hand om den anklagade och inleda förhandsundersökningen under ordning och reda! Inga fler trakasserier! Och er alla som är här i natt(*tittar på sitt ur*) denna morgon måste jag be er vara beredda på att bli kallade som vittnen.

domaren Jag beklagar, gott folk, men festen är slut.

(*Dimitrij föres ut av poliserna, bedrövad och förvirrad*)

Grusjenka Någon har slagit ihjäl Fjodor Pavlovitj, men jag är säker på att det inte kan ha varit Mitja.

Maximov Men var fick han alla sina pengar ifrån?

Kalganov Jag såg blod under ärmarna på honom.

Grusjenka Ja, det här är då också en historia!

Kalganov Det var roligt så länge det varade.

Maximov Kom så går vi och sover ruset av oss nånstans, Kalganov. Det har varit ett jävla hålligång hela natten.

(*allmän upplösning*)

polackerna (bakom dörren) Släpp ut oss! Släpp ut oss!(*Ingen bryr sig om dem.*)

åklagaren Nå, alltså, Dimitrij Fjodorovitj, ju förr vi får den här saken ur världen, desto bättre, eller hur?

Dimitrij Jag begriper ingenting. Jag trodde jag hade slagit ihjäl gamle Grigorij, men han lever. Ni anklagar mig för att ha slagit ihjäl min far, men senast jag såg honom levde han.

åklagaren Ni var alltså hemma hos er far strax innan han blev mördad?

Dimitrij Ja, om han blev mördad strax efteråt. Men hur blev han mördad? Hur gick det till?

åklagaren Han blev ihjälslagen med ett hårt föremål i huvudet, och man fann honom liggande på rygg i sitt rum badande i sitt eget blod.

Dimitrij Det blod jag utgöt var Grigorij, ej min fars.

åklagaren (visar ett tomt stort kuvert med röda sidenband) I det här kuvertet låg 3000 rubler. Vi fann kuvertet tomt. Alltså har mordet varit ett rånmord.

Dimitrij Det var kuvertet till Grusjenka. Han lovade henne 3000 rubel om hon kom, men hon kom aldrig. Men jag har inte tagit dem.

åklagaren Hur har ni då så mycket pengar?

Dimitrij Det var mina egna.

åklagaren Ni har varit luspank hela veckan och lånat pengar av andra, och plötsligt strör ni pengar omkring er. Hur förklarar ni det?

Dimitrij Det är Katerina Ivanovnas pengar. Hon anförtrodde mig tre tusen för att jag skulle skicka dem till hennes syster. I stället festade jag upp dem, 1500 för en månad sen och resten nu.

åklagaren Ni har åtta hundra kvar. Katerina Ivanovna var er fästmö?

Dimitrij Ja.

åklagaren Men enligt alla vittnen gjorde ni av med tre tusen för en månad sen och tre tusen nu.

Dimitrij Det är inte sant! Jag hade aldrig mer än tre tusen!

åklagaren Berätta vad som hände hemma hos er far.

Dimitrij Jag var galen av svartsjuka. Bara för att kontrollera om Grusjenka gått hem till honom eller inte smög jag hem. Jag hade precis fått klarhet i att hon inte

kommit och skulle smyga mig iväg igen när gamle Grigorij fick syn på mig och trodde det värsta om mig och högg tag i mitt ben just när jag klättrade över stängslet. Då slog jag till honom med den där mortelstöten.

åklagaren Den här? (*visar den*)

Dimitrij Ja. Jag trodde jag hade dödat honom och hoppade ner igen och undersökte honom och blodade ner hela mig och min näsduk, men han levde, och då satte jag efter Grusjenka hit till Mokroje.

åklagaren Ni gick alltså aldrig in i er faders hus?

Dimitrij Nej.

åklagaren Såg ni om dörren in var öppen eller stängd?

Dimitrij Den var stängd.

polischefen Grigorij hävdar med bestämdhet att den var öppen.

Dimitrij Han har fel eller ljuger. Den var stängd.

domaren Och pengarna? Visste någon utom ni och er far om detta kuvert med pengarna till Grusjenka?

Dimitrij Bara Smerdjakov.

åklagaren Det är alltså bara ni eller Smerdjakov som kan ha tagit pengarna och begått mordet.

Dimitrij Försöker ni få mig att anklaga Smerdjakov? Han är bara en feg lakej och en ömklig fähund. Han skulle aldrig kunna göra något sådant.

åklagaren Alltså är det bara en kvar.

domaren Smerdjakov har haft en allvarlig serie epileptiska anfall de senaste dagarna, som läkaren inte tror att han kommer att överleva.

Dimitrij Det ser alltså illa ut för mig, eller hur, mina herrar?

polischefen Mycket illa.

Dimitrij Men jag svär inför alla helgon att jag är oskyldig till min fars död. Jag blev lättad när jag hörde att Grigorij klarat sig, det kändes som en befrielse, det hade faktiskt legat mig mycket tungt om hjärtat, men till min fars död är jag utan skuld.

åklagaren Ändå har många vittnat om hur ni vid upprepade tillfällen hotat honom till livet, slagit honom och misshandlat honom, öppet önskat honom ur livet och till och med förkunnat er avsikt att döda honom.

Dimitrij Det är sant, men bara när jag har varit riktigt arg.

åklagaren Och ni menar er vara oförmögen att döda någon i vredesmod?

Dimitrij (bestämd) Ja.

åklagaren Ändå slog ni gamle Grigorij i vredesmod och trodde att ni kanske hade dödat honom. Hur går det ihop?

Dimitrij (uppgivet) Ni har mig fast. Jag kan bara upprepa att jag inte dödade min far, varken uppsåtligen eller i vredesmod.

Grusjenka (rusar in) Mitja! Mitja! Det var jag som gjorde det! Jag ensam var skyldig! Jag lekte både med Fjodors och Mitjas hjärtan, och det var skändligt av mig! Jag försökte spela ut dem mot varandra, och så ledde det till detta! Det är mitt fel alltihop! (*kastar sig till Mitjas fötter och kysser hans knän*) Förlåt mig, Mitja! Jag tar på mig allt!

en polis (vid dörren) Jag kunde inte hålla henne tillbaka, chefen.

polischefen Det är bra, Semjon Semjonovitj.

Dimitrij (klappar om henne) Grusja, jag gjorde det inte.

Grusjenka (ser upp till honom och i ögonen på honom) Jag tror dig.

Dimitrij (reser sig) Så sant jag lever, vid alla helgon och vid min heder och samvete, jag är oskyldig till min faders blod.

Grusjenka (reser sig snabbt och korsar sig framför en ikon på väggen) Amen. Ni måste tro honom. Han är en överdrifternas man och skenar ständigt iväg med sig själv och sina impulser, men ändå är han en hedersman och gentleman som aldrig svär falskt. Mitja, jag står vid din sida, nu och alltid.

Dimitrij Tack, älskade Grusjenka.

åklagaren Likväl är det vår plikt att kvarhålla Dimitrij Fjodorovitj i fängsligt förvar ända fram till rättegången. Alla vittnesmål går emot honom, och det finns inga som helst bevis för hans oskuld.

Grusjenka Har han då inte rätt till en advokat?

domaren Det får han så småningom.

polischefen För ut honom. (*Dimitrij föres ut.*)

Dimitrij Grusjenka!

Grusjenka (efter honom) Mitja! (*dånar*)

domaren Ingen advokat i världen kan rädda honom från Sibirien utom ett rent underverk. (*Maximov och Kalganov kommer in.*)

Kalganov Grusjenka! (*skyndar till hennes sida och försöker hjälpa de andra att få liv i henne*)

Maximov Hon har feber.

Kalganov Hur har detta kunnat hända? Dimitrij, hur kunde du göra något sådant? Ack, världen är då hopplöst upp och ner!

Maximov De hade roligt så länge det varade. Ingen tycker det är roligt längre när räkningen kommer.

Kalganov Men hela denna räkning är alldeles förbannat fel! Ingen kan betala för en annans liv med sitt eget liv!

Maximov Kräver du då att mördaren ska komma undan?

Kalganov Om Mitja fälls för ett mord han inte har begått betyder det att mördaren kommer undan.

domaren Det är det som är rättvisans sak att försöka förhindra.

Kalganov Har Dimitrij någon chans?

domaren Även om Dimitrij skulle vara oskyldig är chanserna mycket ringa.

Kalganov Grusjenka, vi ska hjälpa honom och stå honom bi och bevisa hans oskuld.

Maximov Hon hör dig inte, Kalganov. Chocken är värre för henne än för Dimitrij. Hon måste få sova.

Akt IV scen 1. I fängelset.

Mitja Du bara driver med mig, Rakitka.

Rakitin Ska du säga! Vad spelar det för roll om du dödade gubben eller inte? Det enda som spelar någon roll är att han är död, eller hur? Och ni får ärva honom alla tre, ni blir rika, vare sig du hamnar i Sibirien eller inte, och med pengar kan man alltid fixa saker. Pengar ger självförtroende med vilket man kan klara vad som helst bara för att man vågar.

Mitja (skrattar) Vik hädan, frestare! (*Aljosja kommer in.*)

Aljosja, min älsklingsbror, äntligen! Var har du varit? Det var just dig jag ville träffa. Ut med dig nu, Rakitin, du pratar bara dumheter! Här är en som jag kan tala allvar med.

Rakitin Tänk på saken, Dimitrij. Egentligen spelar det ingen roll, för ni har ju ändå pengar.

Mitja Och hur mycket pengar har du tjänat på att sprida skvaller om oss i Petersburgspresen, din tygellösa skvallerkärning? Ut med dig, din skälm! (*kör vänskapligt ut honom*) Han är hopplös. Han är som en gam, nej, värre, som en schakal, för han är fiffig dessutom. Nu måste vi tala allvar, Aljosja. Vad tror du om hela saken egentligen? Är jag skyldig eller icke skyldig?

Aljosja Pröva mig inte, Mitja. Jag är din bror.

Mitja Ivan tror att jag gjorde det. Tror du att jag gjorde det?

Aljosja Det har jag aldrig trott, och det kan jag aldrig tro.

Mitja (omfamnar honom) Tack för det, Aljosja. Det är bara du och Grusjenka som stöttar mig. Alla andra tar för givet att jag är en simpel fadermördare, bara för att skenet är emot mig. Men jag *är* skyldig, Aljosja.

Aljosja (förfärad) Vad menar du?

Mitja Jag menar, att i mina tankar dödade jag honom inte bara en gång utan tusenfalt. Jag önskade livet ur honom, jag bad hans död, jag hade velat göra det, och du såg själv hur jag närpå gjorde det, när jag misshandlade honom. Och Gud vet att han minsann gav mig motiv och skäl tillräckligt. Det var som om han provocerade mig till att ta livet av honom, mest genom hans vidriga sätt att stöta på Grusjenka, bara för att han visste att hon var min fästmö. Usch, jag vill inte tänka på det! Jag är skyldig till hans död i tankarna, Aljosja, och det är värre än att begå mord i handling!

Aljosja Men faktum är att du inte gjorde det.

Mitja Det räddar inte mitt samvete. Jag är villig att gå till Sibirien, Aljosja, bara för att kurerar mitt sjuka samvete. Där kan man trots allt bättra sig och göra gott, under jorden, för andra straffångar.

Aljosja Det kan bli tjugo år.

Mitja Ja, och alla bevis är emot mig. Men det finns ett alternativ.

Aljosja Alternativ? Du tänker väl inte på självmord igen?

Mitja Nej, det är en befängd idé. Det är Katja och Ivan som tänkt ut den. Kan du tänka dig, att de har föreslagit mig att jag ska fly med Grusjenka till Amerika. Det skulle bara kosta tio eller tjugo tusen rubel. Vad säger du om det?

Aljosja Det är riskabelt.

Mitja Inte bara riskabelt. Det är befängt. Det kan inte komma i fråga, Aljosja. De föreslår det bara för att de tror att jag faktiskt gjorde det. Vi två vet att det var Smerdjakov. Hur han gjorde det vet vi inte, men det kan bara ha varit han. Men jag ville det, och det är det största brottet, och jag måste ta mitt straff. Vi ses vid rättegången i morgon, Aljosja.

Aljosja Du tycks ha tänkt igenom det här ordentligt.

Mitja Det är mitt öde och mitt ansvar, Aljosja. Jag vet vad jag gör. Gå nu. (*omfamnar honom*) Det är bara du och Grusjenka som tror på mig. Ni är de enda jag har. Det är bara er jag lever för. Ingenting annat spelar någon roll. Gå nu. (*visar Aljosja ifrån sig*)

Aljosja Jag är med dig i morgon, Mitja. (*går*)

Dimitrij Ack, dessa kval, denna klenetrogna mänsklighet, detta universella lidande, all denna dumhet! Varför kan aldrig människan bli klok!

Scen 2. Hos Katerina Ivanovna.

Ivan Nej, Katerina Ivanovna, ni kan inte hålla på med att behandla oss som barn, som om vi inte var ansvariga för våra handlingar. Det är ju just den där nedlåtenheten, det där överlägsna beskyddarskapet som gjort att Dimitrij revolterat mot er och skaffat en annan.

Katerina Men jag vill ju bara älska honom! Jag är inte er mor. Jag är bara som en äldre syster, och jag känner ansvar för allt vad som händer i er familj, just för att jag en gång för alla av Dimitrij involverats i den.

Ivan (reser sig) Katerina Ivanovna, vi förtjänar inte er välvilja.

Katerina Men ni behöver hjälp.

Ivan (arg) Inte förrän vi ber om den!

Katerina Dimitrij skriker ut sina böner om den varje dag i fängelset.

Ivan Han är inte klok! Han har aldrig varit ansvarig för sina handlingar.

Katerina Det är ju det jag säger. *(det knackar)* Stig in! *(Aljosja visar sig.)* Alexej Karamasov! Just den person vi väntade på!

Ivan Det gjorde vi inte alls. Jag skulle just gå, och din ankomst, lillebror, kan knappast förbättra Katerina Ivanovnas exalterade tillstånd.

Katerina Säg bara en sak, Ivan: gjorde han det, eller gjorde han det inte?

Ivan (till Aljosja) Så där har hon frågat mig hundra tusen gånger, och nu gör hon det en extra gång bara för att du är här. – Så klart att han gjorde det, Katerina Ivanovna. Ingen annan kan ha gjort det. Alla bevisen talar emot honom. Ingen annan hade något motiv, allra minst Smerdjakov. I fyllan och villan slog han ihjäl Grigorij först och pappa sen av bara farten. Han trodde han hade slagit ihjäl Grigorij när det var pappa han slagit ihjäl. Han var så berusad och förvirrad att han glömde och förträngde fadermordet genast. Han kanske inte ens var medveten om att han gjorde det, så tokig som han är.

Katerina Ni är inte frisk, Ivan Karamasov.

Ivan Ni är tokiga om ni försvarar Dimitrij eller tror på hans oskuld. Bara Smerdjakov och Grigorij kan ha gjort det utom Mitja. Grigorij låg blödande och halvdöd på trädgårdsgången, och Smerdjakov låg och skrek hela natten i epileptiska anfall, som var så allvarliga, att doktorn trodde han skulle stryka med. Marfa Petrovna låg i rummet intill och hörde honom stöna hela natten.

Aljosja Sov hon inte?

Ivan Hon vaknade då och då, och då var alltid Smerdjakov där och stönade.

Aljosja En sak är i alla fall säker, Ivan. Du gjorde det inte.

Ivan Vad menar du?

Aljosja Du känner skuld, men du gjorde det inte.

Ivan (skrattar torrt) Så klart att jag inte gjorde det. Jag var ju i Moskva.

Aljosja Men du hoppades lika fullt som Dimitrij att någon skulle göra det.

Ivan Katerina Ivanovna, vi ses i rätten i morgon. Glöm inte att ni har pappret som bevisar Dimitrijs skuld. *(drar med sig Aljosja ut)*

Katerina Om jag ändå slapp vittna i morgon! *(försvinner)*

Ivan Kommer du ihåg vårt samtal innan jag reste till Moskva? Kommer du ihåg vad jag sade om att den ena reptilen äter den andra?

Aljosja Ja.

Ivan Trodde du verkligen att jag hoppades att Dimitrij skulle mörda pappa? Trodde du det verkligen? Svara uppriktigt!

Aljosja Ja, Ivan, det trodde jag faktiskt att du inte bara hoppades utan även trodde att skulle ske.

Ivan Tack, Aljosja! Och du har rätt! Allt vad jag hoppades slog in! Ha-ha! (skrattar vansinnigt och ger sig av. *Katerina* öppnar dörren.)

Katerina Följ efter honom, Alexej! Han är inte vid sina sinnens fulla bruk, och jag är så orolig för honom.

Aljosja Jag kan inte hålla reda på honom, *Katerina* Ivanovna.

Katerina Försök i alla fall. Det är mig han älskar. Mitja älskar bara *Grusjenka* och har för alltid övergett mig, men för sin broders skull har *Ivan* aldrig vågat erkänna hur högt och nästan sjukligt han älskar mig. Följ efter honom som en skyddsängel, *Aljosja*, för min skull!

Aljosja För er skull, *Katerina* Ivanovna. (går)

Katerina Ack, dessa vilda bröder, den ena trassligare än den andra, alla offer för sina egna öden som de går under i att inte kunna begripa sig på! *Alexej* är den enda nyktra av dem.

Scen 3. Hos *Smerdjakov*.

(*Smerdjakov* halvliggert pomaderad i sin nattrock i en soffa och ger ett tämligen avskräckande intryck av en tillgjord snobb som är i helt fel omständigheter.)

Ivan (bryter in) *Smerdjakov*! Har *Katerina* Ivanovna varit här?

Smerdjakov (lugnt) Ja, det har hon.

Ivan Vad har du sagt till henne?

Smerdjakov Det kommer jag inte ihåg.

Ivan Din värdelösa stinkpadda, du är inte värd att vistas i hennes närhet med din peststank av billighet!

Smerdjakov Varför kom hon till mig då?

Ivan Det är det jag frågar dig.

Smerdjakov Hon ville väl ha reda på sanningen.

Ivan Sanningen om vad då?

Smerdjakov Ställ inte så dumma frågor, *Ivan* Fjodorovitj. Ni är ju en begåvad och intelligent man. – Samma sanning som alla vill ha reda på om mordet, vem som egentligen begick det och varför.

Ivan Och vad vet du om det? Du låg ju och skrek i dina anfall hela natten.

Smerdjakov Har ni glömt vårt samtal innan ni reste, *Ivan* Fjodorovitj? Har ni glömt att ni gav mig *carte blanche*?

Ivan Vad fan pratar du för smörja?

Smerdjakov Ni var införstådd med att jag kunde simulera anfall och inte bara simulera utan även frammana anfall vid behov. Ni var införstådd med att jag skulle få ett anfall just den kvällen efter att ni rest bort. Ni var införstådd med hela situationen mellan er bror och er far och dess urladdningskrävande stämningar. Ni önskade livet ur honom lika mycket som er bror *Dimitrij*. Och ni är intelligent. Ni kunde räkna ut, att om *Dimitrij* begick mordet eller åkte fast för mordet skulle han gå miste om arvet, som då helt skulle tillfalla endast er och er bror *Alexej*. Allt detta var ni införstådd med. I och med att ni reste bort gav ni mig *carte blanche* att ordna det väl för er och er bror *Alexej*. Både ni och jag hatade *Dimitrij*.

Ivan (tar sig om huvudet, häftigt upprörd) Sakta i backarna, vad är det du försöker insinuera egentligen, din vidriga reptil? Försöker du ge mig skulden för mordet?

Smerdjakov Ni praktiskt taget beställde det, *Ivan* *Karamasov*.

Ivan Och vad i all sin dar gav dig den idén att jag gav dig någon sådan fullmakt utan att ha yttrat ett ord därom?

Smerdjakov Allt var underförstått, Ivan Karamasov. Allt var ju självklart.

Ivan Hör du, din eländiga likmask, som i hela ditt liv har parasiterat på min familj och kanske infekterat den med alla dess sjukliga tendenser till självdestruktivitet, ingenting var självklart! Ingenting var underförstått! Du handlade helt på eget bevåg!

Smerdjakov Både ni och Dimitrij önskade livet ur er far, och ni hade all anledning att göra det. Jag tjänade er med att offra mig för att bli ert lydiga instrument. Ni borde tacka mig, Ivan Karamasov, för ni får nu även hälften av Dimitrijs pengar. Ingen behöver veta eller ana någonting av sanningen.

Ivan Ditt eländiga kryp, försöker du dra mig ner i din brottslighets likstanksförgiftade avgrund i ett försök att få mig till din medbrottsling?

Smerdjakov Ingen behöver veta något.

Ivan Jag tror dig inte. Du bluffar. Ingen skulle tro dig, din erbarmliga betjänt.

Smerdjakov (*plockar lugnt fram en massa pengar ur sin ena strumpa*) Vad är det här?

Ivan (*förfärad*) Hur har du kommit över dem?

Smerdjakov Menar ni verkligen allvar, Ivan Karamasov, att ni aldrig har misstänkt mig? Trodde ni verkligen att er bror dödade den löjliga gubben? Trodde ni verkligen det?

Ivan Hur kom du över dem?

Smerdjakov Allt serverades mig på en gyllene bricka av er och er bror Dimitrij. Jag hade bara att följa ert ödes självklara indikationer. Ni reste bort och lämnade gubben ensam och fältet fritt för vad som helst att kunna hända, och ni visste att jag kunde simulera ett hejdundrande anfall. Men er brors insatser behövdes också. Han kom punktligt som efter en tidtabell och ställde till med precis den oreda som behövdes. När jag hörde gamle Grigorij skrika: "Fadermördare!" i trädgården och därefter hörde honom stöna och jämra sig visste jag att Dimitrij gjort sitt och lämnat scenen. Gamla Marfa sov. Jag smög mig ut och kollade läget. Där låg gubben Grigorij i sitt blod men vid liv, men blodet hade runnit in i hans ögon, så han kunde inte se någonting. Han var ur leken för en längre stund framåt, ända tills Marfa skulle vakna. Då lockade jag ut gubben med Grusjenkas signaler. Det var en katt-och-rättalek må ni tro, Ivan Karamasov! Han tvekade, jag lockade igen, han trodde inte på mig, jag intalade honom att Grusjenka stod ute i trädgården, och i det rätta ögonblicket, när han lutade sig ut, slog jag till honom i skallen tre gånger med hans egen tunga brevprens av järn. Jag kände hur hans skalle var spräckt, han föll raklång på rygg och rörde sig inte mer, och då tog jag kuvertet med pengarna, som han hade gömt bakom helgonbilderna. Jag tänkte att jag med dem skulle kunna börja ett nytt liv i Moskva eller kanske rentav utomlands medan jag samtidigt gjorde er och Alexej en tjänst till godo för alla. Ty ni måste ju medge, Ivan Karamasov, att jag bara avlägsnade en äcklig reptil ur världen, eller hur, och det med ert och er broder Dimitrijs underförstådda men hjärtliga bemyndigande. Ni kan inte fransäga er ert ansvar, även om jag gjorde det.

Ivan Detta är för mycket. Ditt manliga luder, din vedervärdiga parrasitstekel, allt detta måste komma upp i rätten i morgon. Du har just bevisat min broder oskyldig, och även om jag i någon mån kanske var medansvarig i dådet utan att vara medveten om det så skall jag stå för det!

Smerdjakov Det tror jag inte.

Ivan Vad menar du, din giftiga padda?

Smerdjakov Jag menar, att varken ni eller jag kommer att infinna oss i rätten i morgon.

Ivan Jag ska dra dig dit personligen om det behövs!

Smerdjakov (skjuter över pengarna) Var så god. Ta hand om bevismaterialet. Ingen kommer att tro dig. De kommer att mena, att du tagit av dina egna pengar för att fria din bror. Och jag kommer att förneka allt. Du har inga bevis alls. Dessutom glänsar dina ögon av feber. Du är lika sjuk som jag. Vi sitter fast i detta, Ivan Karamasov, lika mycket båda två, och ingen av oss kan komma loss.

Ivan Ditt förbannade, vedervärdiga, olidliga monster!

(kan inte behärska sig, flyger på honom och slår till honom hårt.)

Smerdjakov Det där var väl ändå onödigt. Ni har slagit en sjuk och obehärdad man.

Ivan Nej, jag har försökt trampa en giftorm ner i hans egen skit och misslyckats!

Smerdjakov Jag gjorde det ju bara för er, Ivan Karamasov. Jag beundrade er. Jag dyrkade er.

Ivan Jag vill inte höra mera! Dra åt helvete, din vidriga lort!

Smerdjakov Ni följer med mig, Ivan Karamasov.

Ivan Aldrig i livet! Hellre dör jag! Du är en levande mardröm och den värsta i mitt liv!

Smerdjakov I så fall kommer ni aldrig att kunna vakna upp ur den.

Ivan Tig, ditt ruttna äckel!

Smerdjakov Gå hem och lägg er, Ivan Karamasov. Ni är sjuk.

Ivan Varför kom ingen av oss på att hellre döda dig innan det var för sent? Varför hatade vi vår far när det verkliga ondskefulla monstret i vårt hem var vår egen betjänt?

Smerdjakov Jag är lika mycket er bror som Dimitrij.

Ivan Håll käften, din slemmiga djävul! *(griper honom om strupen och vill strypa honom men hejdar sig, ryggar tillbaka, tar sig för pannan, tar sig med båda händerna om huvudet, och rusar ut med ett skri.)*

Smerdjakov Nu har ni allt ställt till det för er, Ivan Karamasov. Och jag som trodde att ni var en man som kunde behärska er. *(sjunker tillbaka, helt färdig själva.)*

Scen 4. Ivans anspråkslösa bostad.

Ivan (kommer in) Ack, vad har jag gjort, vad har jag gjort! Smerdjakov, din förbannade narr, hur kunde du ta oss på allvar! Naturligtvis var vår farsgubbe ett vämjeligt kryp, men inte var han värd att mördas för det! Även vämjeliga kryp har rätt att få leva, om de så även är ens egen far och bara till för att plåga hela sin omgivning! *(stapplar fram till soffan)* Jag är sjuk, ohjälpligt sjuk. Jag orkar aldrig upp till rätttegången i morgon. Snart kommer väl min förbannade dubbelgångare också in här och uppträder igen.... *(svagt börjar konturerna skymta av en främmande gentleman i en annan del av rummet)* Är du här nu igen, ditt förbannade hjärnspöke! *(kastar ett teglas mot honom)*

gästen Kasta inte saker mot mig. Du vet ju att det inte hjälper. Det gör bara saken värre.

Ivan Vik hädan, Satan!

gästen Du smickrar mig.

Ivan Du finns bara i min fantasi! Du är jag själv som fantiserar!

gästen Bättre och bättre, men bättre kan du. Du måste ju förstå att jag bara är här för att hjälpa dig. Jag är ju din säkerhetsventil.

Ivan Jag vet att jag är frisk! Jag behöver dig inte! Jag vill inte ha dig här! Försvinn! Lämna mig i fred!

gästen Ju mera du rasar, desto verkligare blir jag. Det vet du väl. Var inte barnslig nu, kollega. Du är ju en klok och sansad man, och vi brukar ju förstå varandra, för vi är ju helt och hållet likasinnade, du och jag.

Ivan Vad vill du egentligen? Vad gör du här?

gästen Du har ett problem med Smerdjakov, din medbrottsling.

Ivan Reta mig inte så där!

gästen Vill du inte ha honom ur vägen?

Ivan Han ska upp med mig i rätten i morgon!

gästen Det orkar du aldrig, och det vet du. Det orkar kanske inte han heller. Allt han behöver göra är att framkalla ett av sina epileptiska anfall, och han ligger döende och gallskrikande där igen som ett odugligt paket.

Ivan Dimitrij måste frias!

gästen Det är en annan sak. Men tänk på din faders död. Fick han inte egentligen en ganska rättvis död? Är inte allt bäst som sker? Nu frestar jag dig, jag vet det, men jag kan inte låta bli, och du måste tänka igenom saken. Och förtjänar inte din bror Dimitrij egentligen några år i Sibirien, bara så att han äntligen skulle nyktra till och ta sig samman? Skulle det inte vara en bra idé i uppfostringsyfte?

Ivan Du bara gaggar.

gästen Gör jag? Tänk efter. Tänk dig in i Smerdjakovs situation. Gjorde han så fel egentligen?

(Plötsligt återinträder akt III scen 3 och visar på nytt Fjodor Pavlovitj i hans rum på mordkvällen. Man hör Grigorij jämra sig utanför.)

Fjodor Fan vad han jämrar sig, den där gubbstackaren. Är det du, Grigorij? Har du fastnat i en björnsax?

Grigorij (svagt, utanför) Det var Dimitrij Fjodorovitj! Akta er! Han var här för att mörda er!

Fjodor Nu igen! Var är han nu då?

Grigorij Han flydde över planket!

Fjodor Då är väl faran över nu då?

Grigorij Ack, jag blöder ihjäl! Hjälp mig, Fjodor Pavlovitj!

Fjodor Han kom för att slå ihjäl mig men slog ihjäl gamle Grigorij. Just typiskt sonen min. *(signalerna hörs igen)* Signalen! Hon är här! Det var inte falskt alarm! Grusjenka! Grusjenka! *(rusar till fönstret, tittar ut)* Grusjenka! Var är du, min lilla gullduva!

Smerdjakov (utanför) Hon väntar där ute i trädgården, herrn. Hon vill att ni kommer ut.

Fjodor Smerdjakov! Är det du? Ligger du inte sjuk?

Smerdjakov Pappa Grigorij skrek, så jag måste se vad det var.

Fjodor Grusjenka? Är hon där? Är hon verkligen där? Du lurar inte, ditt äckliga lilla kryp?

Smerdjakov Jag ser henne där mellan buskarna. Jag tror hon vill retas med er.

Fjodor Grusjenka! Pina inte en gammal mans värkande hjärta! Dina pengar väntar på dig! Kom!

Smerdjakov Hon vill att ni kommer ut.

Fjodor Grusjenka! Gift dig med mig! Jag ger dig alla mina pengar på momangen! Du får hundra tjugotusen kalla, och så blir mina fjolliga söner helt utan, rätt åt dem, så får de bara tji! Det låter väl alldeles tillräckligt oemotståndligt, raraste lilla tös?

Smerdjakov Hon vill att ni släpper in henne.

Fjodor Kom in då, min raraste lilla älskling! (öppnar dörren och ställer sig i dörröppningen) Var är hon?

Smerdjakov (kommer fram) I trädgården.

Fjodor Jag ser henne inte. Var är hon?

Smerdjakov Ni ser henne nog bättre från fönstret.

Fjodor (går tillbaka till fönstret. *Smerdjakov* kommer in efter honom.) Grusjenka, min lilla älsklingsflicka, kom till pappa, så får du en present! Vi ska skinna mina pojkar så att de aldrig mer kan begära en kopek av mig! Det är väl rätt åt dem? Mitja, den bastarden, mjölkade kosing av mig tills han nästan ruinerade mig, så då är det väl inte mer än rätt att jag tar din oskuld i stället för han? Var är du, min lilla duva? Jag ser dig inte!

Smerdjakov Mera till höger, herre.

Fjodor Det är bara rätt åt honom att han går miste om dig, när han bedrog sin rika Katjonka med en yngre kurtisan som du, och hans Katjonka kan ju förföra Ivan i stället, men det går nog inte så bra det heller, för han är impotent av all sin bildningshögfärd, och det krävs mer än intelligens för att göra barn! Det behövs grovhuggeri, våld och hänsynslöshet! Raka rör och inga tankar! Kom nu, min duva! Jag vet att du längtar efter mig! *Smerdjakov*! Du narras med mig, din värdelösa strunt!

Smerdjakov Inte alls. Ni måste nog gå ut till henne.

Fjodor Så får jag väl göra det då, bara för nöjet att få göra mina tre odugliga och impotenta söner arvlösa! Den yngste krävde ju anständigheten till och med att jag tog från klostret, men han blir nog också bara en gammal ungmö i alla fall.

Smerdjakov Och jag då?

Fjodor Du, din spyfluga? Vad är det med dig?

Smerdjakov Jag är också er son.

Fjodor Du är son till Stink-Lisaveta, du är en galen slinkas ofrivilliga avfall, du är inte ens en karamasovsk avföring, din hundlort! Om jag var din far, så skyll dig själv! Var har du nu Grusjenka?

Smerdjakov Ni behöver bara gå förbi mig, *Fjodor* Karamasov, för att få alla era söner arvlösa.

Fjodor Jag är inte rädd för dig, din ynkliga gris, barn av en förståndshandikappad byhora pippad av luspudlar!

(När han går förbi tar *Smerdjakov* den tunga brevpresen och hugger honom i huvudet med den ursinnigt tre gånger)

Smerdjakov För Dimitrij! För Ivan! Och för mig!

(Vid tredje hugget spräcks skallen. *Fjodor* tumlar över på rygg, blöder kopiöst och är orörlig.)

(snabbt) Endast din yngste son ville aldrig döda dig. Alla vi andra hade mer än fullgoda skäl. Nu behöver jag bara sätta dit Dimitrij för dådet, så är jag fullkomligt hämnad även på honom för alla år av trakasserier. Brinn i helvetet för evigt, din vidrige gubbfan! (spottar på liket, går till helgonbilderna, sliter ut penningkuvertet, tar ut pengarna, kastar kuvertet med banden på golvet, tar hand om pengarna och går. Han kollar att han inte fått fläckar på sig, torkar av brevpresen och sätter den tillbaka på sin plats och går sedan snabbt bort. Allt har han gjort mycket snabbt och smidigt.)

Ivan Bort, bort, ohyggliga syn! Varför plågar du mig så! Ett mord är ett mord, även om djävulen själv skulle vara offret!

gästen Men är det då inte bäst som sker? Är det inte bäst att låta *Smerdjakov* vara, få den stökige Dimitrij fälld och låta dem som har det bättre omdömet få ta hand om alla pengarna? Har inte *Smerdjakov* gjort er alla tre världens välgärning och särskilt dig och Aljosja?

Ivan Tig, ditt vidunder! Försvinn ur min åsyn!

gästen Ingenting kan förträngas, Ivan Karamasov. Allting finns för evigt där.

Ivan Min bror är oskyldig! Jag är oskyldig!

gästen Så ni vill då ge den stackars sjuke Smerdjakov hela skulden för att han handlade i ert intresse? *(Det knackar på rutan.)*

Ivan Det knackar på rutan. Någon vill in. Det kanske är min räddning.

gästen Eller motsatsen.

Ivan Håll käften! Åtminstone kan inte du vara kvar här när han kommer.

gästen Du har rätt som alltid, kollega. Glöm inte vad jag har sagt. Allt är kanske bäst som sker. *(Gästen försvinner när Ivan släpper in Aljosja.)*

Ivan Aljosja! Vad är det?

Aljosja Du ser alldeles uppriven ut, Ivan. Vad har hänt? Du ser inte alls frisk ut.

Ivan Jag hade ett besök, men det är över nu. Mardrömmen är över.

Aljosja Har du drömt?

Ivan Nej, jag var vaken hela tiden. Mardrömmen var verkligheten. Vad är klockan?

Aljosja Det är midnatt.

Ivan Bara midnatt? Men jag har suttit uppe här hela natten och kastat saker på min gäst....

Aljosja Du är sjuk, Ivan. Du har svettpärlor och är likblek och brinner av feber. Tror du du kan komma till rättssalen i morgon?

Ivan Jag måste. Jag måste vittna om sanningen. Det var Smerdjakov som gjorde det.

Aljosja Det är därför jag kommer. Det värsta som kunde ha hänt oss har hänt. Smerdjakov är död.

Ivan Död? Ännu ett anfall?

Aljosja Nej, han hängde sig. För en timme sedan. Marfa Petrovna fann honom.

Ivan Utan bekännelse?

Aljosja Utan bekännelse.

Ivan *(raglar)* Aljosja, jorden rämnar under mina fötter. Det är mitt fel. Jag skulle inte ha hotat honom. Nu hämnas han med att dra oss alla med sig ner i sitt trask av sjuklig självdestruktivitet. All illvilja i hela världen fanns koncentrerad i den nedriga lakejsjälen, Aljosja. Han fixade mordet så att det skulle se ut som att Mitja begått det, men han är fullkomligt oskyldig, Aljosja. Vi måste fria honom.

Aljosja Ja, Ivan, men du måste bli frisk. Du måste lugna ner dig och vila....

Ivan Jag orkar inte längre. Smerdjakov har förrått oss alla, och även han var vår faders son! Han var vår broder, Aljosja, och vad har han gjort åt oss alla? Vad har vi gjort åt vår stackars broder? Hans hat hemsöker oss allra värst efter döden!

Aljosja Lugna dig, Ivan!

Ivan Jag kan inte! Jag orkar inte! Allt svindlar! Jag står inte ut! Vår stackars pappa! Vår stackars broder! *(förlorar medvetandet)*

Aljosja Stackars Ivan. Jag är här hos dig, Ivan. *(lägger ner honom och baddar hans panna)* Vi ska nog klara av Mitja också, men det kan ta tid, mycket tid och tålmod. *(håller om Ivan och stirrar orolig framför sig.)* En enda ond gärning kan ta hundra år att reparera, men vi kan reparera den.

(Scenen slocknar.)

Akt V scen 1. Rättegången.

(Rättssalen är fullproppad av inte bara alla berörda utan även av en nyfiken publik.)

Domaren (kommer in) Jag förklarar härmed rättegångsförhandlingarna i ärendet om mordet på titulärrådet Fjodor Pavlovitj Karamasov öppnade. *(klubbar)* För in den åtalade Dimitrij Fjodorovitj Karamasov.

(Han föres in, kommer in ganska stelt med raka steg och ser inte åt någon, uppklädd och elegant. Det går ett sus genom salen.)

Är alla vittnen tillstädes?

rättsbetjänt Tre vittnen saknas, Pjotr Alexandrovitj Mjusov, som är i Paris, men vi har hela hans vittnesbörd skriftligt; godsägare Maximov är sängliggande på grund av sjukdom, och vittnet Smerdjakov kan icke närvara till följd av självmord. *(agiterat sorl)*

Domaren Föreligger det en polisrapport om detta högst oväntade och tidsmässigt illa inträffade dödsfall?

rättsbetjänt Smerdjakov hängde sig och tog själv ansvar för sin död genom efterlämnat meddelande, enligt polisrapporten. Inget tvivel råder om saken.

Dimitrij (högt) Han fick det slut han förtjänade.

Domaren Dimitrij Karamasov, ni har ingen rätt att yttra er utom då ni blir tillfrågad. Allt vad ni säger utan anmodan kan endast skada er egen sak.

Dimitrij Jag ber om ursäkt, herr domare. Jag ska försöka behärska mig.

Domaren Erkänner ni er skyldig eller icke skyldig?

Dimitrij (reser sig) Herr domare, jag är i högsta grad skyldig till utsvävningar och dryckenskap, till ett ansvarslöst liv utan måtta och disciplin, till övergrepp och frosseri och till att två gånger ha skadat min fosterfar Grigorij egentligen utan att vilja det själv, men till något mord på min far eller till stöld av hans pengar är jag icke skyldig. Dimitrij Karamasov är en oförskämd usling, men han är inte någon tjuv.

Domaren Den anklagade förklarar sig icke skyldig. *(klubbar)* Var god kalla in det första vittnet. *(Grigorij kallas in.)*

advokaten Grigorij Vasiljevitj, detta är bara rena formaliteter. Vi har redan alla vittnesmål noggrant upptecknade och utskrivna, och alla i juryn vet redan allt. Vi är egentligen här bara för att reda ut några små detaljer. Mordkvällen låg ni sjuk i sängen genom ert gamla rygglidande. Behandlade er hustru er på något sätt?

Grigorij Naturligtvis.

advokaten Vad fick ni att dricka?

Grigorij En dekokt med salvia och groblad.

advokaten Var det inte peppar också?

Grigorij Jo, det var peppar också.

advokaten Och allt detta i sprit?

Grigorij Ja.

advokaten Och denna sprit drack ni sedan upp?

Grigorij Ja, det brukar jag göra.

advokaten Hur mycket sprit var det ungefär?

Grigorij Kanske ett glas och lite till.

advokaten Kanske två glas?

Grigorij Nästan.

advokaten Efter två glas kan man väl lätt se himmelrikets portar öppnas, för att inte tala om en dörr ut till trädgården? Sov ni eller var ni vaken när ni såg den öppna dörren ut till trädgården?

Grigorij Jag var på benen.

advokaten Det var inte min fråga. Sov ni eller var ni vaken? Hade ni exempelvis då kunnat säga vilket år det var?

Grigorij Det vet jag inte.

advokaten Inga övriga frågor.

Domaren Herr åklagare?

åklagaren Låt oss få det undanstökat. Fram med nästa vittne.

Domaren Herr åklagare, er attityd är förbryllande. Från början har ni hävdade att bevisföringen mot Dimitrij Karamasov är entydig och att ingenting tyder på hans oskuld, medan ni låter försvarsadvokaten söndersmula vittne efter vittne som otillförlitliga, korrumperade eller påverkade. Ni har snart ingenting kvar. Grigorij var den ende som såg den anklagade i närheten av brottsplatsen, och ingen har sett honom hos sin far inne i huset. Grigorij var nästan ert enda vittne, och efter hans två glas vodka är inte hans vittnesmål värt vatten ens. Jag ville bara påpeka detta. Nästa vittne är Ivan Karamasov. Är han här? Jag har hört att han var opasslig.

Ivan (reser sig) Jag är här.

advokaten Herr domare, vittnet är anfäktat av en svår nervkris, och att han över huvud taget infunnit sig här var helt emot såväl läkarens som allas rekommendationer. Han är här mot bättre vetande och endast genom sin egen halsstarrighet.

Domaren Vi skall ta hänsyn till hans eventuella tillstånd. Låt vittnet framträda. Som bror till den anklagade, Ivan Karamasov, behöver ni inte svära någon ed.

Ivan Jag är bara halvbror.

Domaren Det är juridiskt samma sak.

Ivan Jag är ändå bara halvbror. Det medför att jag kan ha större distans till hans fall än ni tror. Jag kanske vet mer än ni tror.

Domaren Har ni något särskilt att meddela i fallet?

Ivan Om jag har. Jag kommer med dagens sensation. Mina vänner i publiken, vår familjs förnämlige försvarsadvokat Fetjukovitj här har bit för bit övertygande försökt få hela historien att framstå som en räcka med överdrifter och lögner, och han har lyckats bra. Men allt är inte lögn. Han har bland annat försökt övertyga oss om att det där penningkuvertet aldrig fanns, då ingen någonsin har sett det, och då ingen egentligen visste var det fanns. Man fann bara ett tomt kuvert utan några pengar. Men jag försäkrar er, att pengarna fanns, ty här är de. (*tar fram tre tusen rubler i hundralappar. Alla häpnar.*)

Domaren Varifrån har ni fått alla dessa pengar?

Ivan Smerdjakov gav mig dem strax innan han hängde sig. Han bekände allt, att han mördade pappa och tagit pengarna för att få göra karriär som playboy i Moskva. Han trodde han skulle komma undan med det, och därför invigde han mig i tron att jag som medbrottsling skulle hålla käften. Allt är en fråga om pengar, mina damer och herrar. Min snikne och försupne far levde bara för pengar och vällust och gick så långt ut på lastens och gemenhetens rucklarbana att han lärde oss alla att hata honom och vilja mörda honom. Vi hade alla fullgoda skäl att ta livet av honom, jag, Dimitrij och Smerdjakov, och Smerdjakov vågade till slut göra det i vårt namn och sätta dit Dimitrij för det, som hade trampat ner honom i hela hans liv. Här är de förbannade Karamasovska pengarna för vilka vi alla var delaktiga i att mörda vår far! (*kastar ut pengarna mot publiken i rättssalen*)

Domaren Ivan Karamasov, detta är otillbörligt uppträdande!

Aljosja Han är sjuk! Han är sjuk!

Dimitrij Ivan, vad har du ställt till med!

Katerina (hysterisk) Ivan, du vet inte vad du gör!

åklagaren Vittnet är otillräckligt!

Domaren (klubbar förtvivlat) Tyst i rätten, eller jag utrymmer rättssalen! (*han lyckas få tyst*) Ivan Karamasov, jag måste be er hålla er till saken, eller jag måste låta föra ut er.

Ivan (behärskar sig) Förlåt mig, herr ordförande, för mitt nyckfulla uppträdande, men jag är inte riktigt frisk och dessutom bror – halvbror, kanske tre fjärdedels bror till den anklagade, vilket gör mig alldeles förbannat förtvivlat jävig, då vi har trasslat in oss i samma kvinna (*Katerina sätter händerna för ansiktet*) – men till saken! Jag var den siste som såg Smerdjakov i livet igår, och jag hävdar, att han inte bara gav mig de stulna pengarna utan bekände att han slagit ihjäl vår gemensamme far – även han är en halvbror – tre gånger. Men alla utom Smerdjakov, som var oäkta och är död, får arva hans förmögenhet, som alla vet att är ansenlig, men om Dimitrij blir fälld för mordet slipper han pengarna och går fri medan jag och Aljosja får desto mer. Men endast jag stod bakom Smerdjakov, som begick mordet, och om Mitja blir fälld faller hans motiv, vilket lämnar mig ensam kvar som skyldig till mordet, eller hur?

Domaren Ivan Karamasov, har ni något som helst bevis för vad ni påstår?

Ivan Lika litet som Aljosja har för sitt bedyrande av sin bror Mitjas oskuld. Där har vi kruxet. Vi har sanningen men inte ett enda bevis för sanningen. Smerdjakov hängde sig utan att lämna någon bekännelse efter sig till vad han hade gjort. Dessa pengar hade jag kunnat ta av mina egna medel, eller hur? Alltså finns det inga bevis alls, och Smerdjakov fortsätter att håna oss efter sin död. Alltså är allt vad jag säger bara värdelöst och en sjuklig svamlares amsagor. Mitt vittnesmål är bara ett gyckelspel för er, ärade publik, som kommit hit hela vägen från Petersburg och Moskva bara för att få frossa i denna billiga såpa, denna låga intrig om pengar, detta familjefrosseri i våld och vällust, detta läskiga fadermord, som ni alla velat få ut något extra av för att tillfredsställa er blodtörst som vid ett annat sämre klassens gladiatorspel...

Domaren Ivan Karamasov, ta er samman!

Ivan Är ni nöjda nu, ärade publik? Inte bara en mördare utan tre! Inte bara son och fader om samma älskarinna, utan även bror och bror om en annan älskarinna! Inte bara den mördade pappans pengar, utan även älskarinnornas pengar, ty de är förmögna båda två! Vattnas det inte i käftarna på er? Vad har ni kommit hit för egentligen? För att se den ena brodern Karamasov överträffa den andra i fullfjädrat vansinne? Ni har fått era pengar. Bröd och skådespel! Och ni struntar i sanningen och vem som blir fälld för vad, bara det framkommer nya härresande detaljer!

Domaren För ut honom!

åklagaren Vittnet är otillräckligt!

advokaten (förkrossad) Han har förstört hela rättegången.

Aljosja Ack, han är bara sjuk, så förskräckligt sjuk!

Dimitrij (reser sig) Ivan, jag förstår dig, och du har rätt!

Katerina (reser sig) Mitja, du bekände mordet innan du begick det! Jag har ditt fyllebrev från två dagar innan där du bekänner dina avsikter i svart på vitt!

Dimitrij Jag var alltid full, Katja. Ingen borde någonsin ha tagit mig på allvar. Nu först börjar jag nyktra till.

Ivan (föres ut, skriker) Det var vi alla tre som gjorde det!

Domaren Tyst i rätten, eller jag utrymmer salen! (*Det blir gradvis tyst.*)

Herr åklagare, är ni redo med er slutplädering?

åklagaren (reser sig) Mina herrar, i ett fall som detta är det viktigt att hålla i sär verklighet och fantasi, i synnerhet som ingen i familjen Karamasov själv tycks förmögen till detta. Vi har att göra med en familj vars överhuvud, den mördade, hela

sitt liv tycks ha ägnat sig åt idel överdrifter åt snikenhetens håll. Han försummade gladeligen sina söner och blev glad när han blev av med dem, de växte alla upp utan mödrar och med ett tygellöst faderskap, och alla kom de att, liksom fadern, ägna sig åt idel överdrifter i olika riktningar. Den mest markanta är den äldste, den anklagade, som aldrig tycks ha haft något grepp om verkligheten eller känt det rena förnuftets naturliga maningar. Tvärtom. Han har aldrig haft någon ordning på hur mycket pengar han har haft eller slösat bort, utan det enda väsentliga för honom har varit att bara slösa bort dem. Hur han sedan har skaffat sig nya har inte spelat någon roll. Där har ändamålet helgat medlen. Han kan utan vidare bedömas som fullkomligt otillförlitlig i allt som har att göra med pengar. Om han har ljugit eller ej spelar därmed ingen roll, ty det vet han inte själv. Säkert har han aldrig ljugit avsiktligt men desto mera i fyllan och villan.

Denne stackars arme son till ett monstrum till fader råkar genom sin egen vilshenhet ut för ständigt värre katastrofer. En ädel och välbärgad dam blir hans fästmö och uppoffrar sig gärna för honom, så att hon till och med ger honom pengar och svär honom trohet fastän hon vet att han ska vara henne otrogen, varpå han tar emot hennes pengar och festar upp dem med en annan fästmö. Vad är detta om inte fullständigt oregerlig vildsinthet i rena omdömesfrågor? Och vilka passioner är inte denne temperamentsfulle unge man förmögen till! Han festar upp sin fästmöns tre tusen rubler med den nya fästmön, varpå hans onda genius, hans vidunder till fader dyker upp och försöker slå klorna i den nya älskade med att lova henne inte bara pengar utan äktenskap och hela sin förmögenhet! Vilken rival! Vilket monstruöst vidunder till rival! Hans egen far! Och vi känner redan Dimitrij Karamasov, vilka passioner, överdrifter och överskridanden av alla gränser han är förmögen till. Vi har hans egna brev där han i detalj planerar mordet på sin far exakt när. Han hade planerat det sedan länge och haft inte bara motiv utan fullgoda skäl till det. Han var moraliskt berättigad, och ingenting kunde stoppa honom. Men ett mord är ett mord, mina herrar, i synnerhet ett fadermord, vilken lömsk usling fadern än var och hur fullgoda skäl sonen än hade till sitt handlingssätt.

Han och hans bröder har riktat anklagelser mot den avlidne Smerdjakov, deras oäkta halvbror, en efterbliven epileptiker. Det är sant att han var den ende utom den anklagade som kunde ha gjort det, men kunde han verkligen ha gjort det? Betjänten Smerdjakovs sjukdomshistoria har analyserats i detalj. Han har upprepade gånger haft kedjeattacker förut av sin epilepsi som varat i dagar och veckor. Men man kan inte simulera ett epileptiskt anfall. Det är för ohyggligt för att kunna simuleras. Man kan känna av det att det kommer i förväg, men att själv simulera ett anfalls förfärliga konvulsioner med sprutande fradga och hjärtskärande skrin kan inte den bästa skådespelare göra. Och varför skulle han ha gjort det? Mina herrar, Smerdjakov hade inget motiv och inte ens något skäl till att vilja mörda sin husbonde. Alla har vittnat om hans klenhet och feghet. Han hade aldrig visat sig förmögen att ta till våld medan Dimitrij Karamasov har gjort detta under hela sitt liv. Ergo, Smerdjakov kan inte ha dödat sin husbonde. Därför kan endast Dimitrij Karamasov ha gjort det. Bevisen mot honom är lika överväldigande som hans motiv och klara skäl. För Smerdjakovs del finns inte ett enda bevis, inga motiv och inga skäl. Döm själva, mina herrar, mellan den påtagliga bevisbördan och alla de fabler som är resultatet av bröderna Karamasovs mytomani. (*sätter sig*)

Domaren Är försvaret redo för sin slutplädering?

advokaten Min värde kollega talar om att skilja mellan dikt och verklighet. Nåväl, låt oss hålla oss till verkligheten. Vad har denna verklighet att bjuda oss? Ett bloddrypande familjedrama av härresande dimensioner, en fader brutalt ihjälslagen

av en av sina egna söner, en betjänt nästan ihjälslagen av misstag och höljd i blod, vi har måttlösa värdshusorgier med tjuvar och bedragare, slagsmål och fala kvinnor, och vi har en vildhjärna som huvudperson i uppenbart centrum för alla dessa vidlyftiga passioner och våldsorgier med alla strålkastare riktade mot honom. Naturligtvis är han ensam ansvarig. Naturligtvis är han ensam skyldig. Det är ju bara omkring honom hela denna karusell av dramatiska överdrifter kretsar. Man ser ju bara honom. Hans framträdande i focus är så starkt att man inte kan se någonting annat. Alltså finns det ingenting annat.

Men allt detta sken, mina herrar, är bara sken. Min värde kollega talar om den överväldigande beviskedjan, och denna kedja är förvisso omfattande och imponerande; men när man analyserar varje länk för sig i denna kedja noggrant finner man ohjälpligt att inte en enda länk i denna kedja håller. Ingen har sett Dimitrij i sin faders hus, man har inte funnit något spår av honom där, och så nerblodad som han bevisligen var efter mötet med Grigorij måste han ha fläckt ner överallt när han rotade efter den mördades pengar, som han inte visste var de fanns. Det finns inte ens bevis för att de fanns över huvud taget. Det kan vara en Karamasovsk myt, för att tala med min värde kollega. Inte ens mortelstöten har man kunnat bevisa vara mordvapnet. Tyvärr kan vi inte analysera allt detta blod som den anklagade tanklöst spritt omkring sig överallt, men det skulle inte förvåna mig, om allt detta blod endast var Grigorij och inte en enda droppe hans faders.

Min värde kollega har påtalat att Smerdjakov, den andre anklagade men icke åtalade, saknade både skäl, motiv och kraft till ett mord. Jag träffade Smerdjakov och talade med honom. Långt ifrån en efterbliven och feg stackare fann jag en väl maskerad skarpt beräknande intelligens som hade ambitioner. Han hade hoppats på ett framtida liv i Frankrike och pluggade därför i hemlighet franska. Försök tänka er in i denne Smerdjakovs situation, för, som min värde kollega så riktigt uttryckte saken, han är den enda möjliga alternativa mördaren.

Han är son till Stink-Lisaveta, en vanför och efterbliven toka, det sämsta påbrå man kan ha, som dog vid hans födsel. Själv hävdade han alltid att han var oäkta son till den mördade, och så kan mycket väl ha varit fallet. Men hur behandlade denne far sina söner? Om han behandlade sina äkta söner som lort så blev den oäkta sonens behandling ännu sämre. Han fick växa upp bland svinen, hunsades, sparkades och föraktades, han fick aldrig nog med förödmjukelser, och denna vidriga familj med ett vidunder till överhuvud måste han tjäna som kock under ständig förnedring. Även Dimitrij förnedrade honom ständigt. Inte konstigt då att han utvecklade en försiktig och väl dold slughet och kronisk misstänksamhet, som måste betrakta hela sin omvärld med hat och förakt. Han måste ha lärt sig hata Fjodor och Dimitrij från början. Och så dessa pengar, som Fjodor ögonmärkte åt Dimitrijs fästmö, som han själv ville ha och lura till sig i äktenskap, denna förmögenhet, som endast Smerdjakov sett och visste var den låg gömd. Där låg framtiden i Paris eller åtminstone i Moskva, där låg möjligheten att komma bort, där låg ett praktigt motiv i lyxförpackning och bara väntade på det rätta tillfället.

Jag förnekar inte, att hans epileptiska anfall kan ha varit äkta, men efter ett sådant anfall sover man och djupt, för att efter några timmar vakna. Han kan ha vaknat just vid det tillfälle när Grigorij högg om Dimitrijs ben och skrek "Fadermördare!" så det hördes vida omkring. Naturligtvis måste då Smerdjakov gå ut och se vad som stod på – och fann sig stå inför sitt tillfälle.

Ett livslångt hat och dessutom medel till en framtid – kan det finnas ett bättre motiv? Dessutom kunde han sätta fast den hatade Dimitrij för det – två hatade flugor

i en smäll. Betänk detta, mina herrar, innan ni tar risken att eventuellt begå ett justitiemord.

åklagaren Vem är diktaren här? Vad min opponent här har åstadkommit är ju ett rent poem – bara fantasier och spekulationer utan bevis! Har inte två av bröderna här själva bekämt sig skyldiga och ansvariga och försökt dra med sig den stackars menlöse kretinen i sin alltför uppenbara brottslighet?

advokaten Värde kollega, ansvarsfrågan är en helt annan sak. En mordrättegång rannsakar inte samveten. Den försöker få fram vem som begått brottet för att ge honom ett efter brottet anpassat straff. Vem har inte någon gång önskat någon kär anhörig död? Om då den anhörige dör, låt oss säga rentav blir mördad, är då önsketänkaren automatiskt mördaren? Naturligtvis får han dåligt samvete, om han är en känslig person, vilket bröderna Karamasov är, och han kan rentav känna sig skyldig, men inga känslor är tillräckligt för att binda någon vid ett brott. Både Dimitrij och Ivan har förklarat sig ansvariga till tragedin, men bara denna uppenbara och berömliga ansvarskänsla gör dem inte till mördare. Mördaren är endast den som spräckte skallen på Fjodor Pavlovitj – ingen annan. Jag har belyst vem som hade motiv och förutsättningar för att begå brottet. Dimitrij har konsekvent förnekat dådet, och hans villighet att ändå ta ansvar för det fritar honom enligt min mening ytterligare ifrån det. Det är er sak, mina herrar i juryn, att försöka fälla ett avgörande i den praktiska brottsfrågan, icke i ansvarsfrågan.

Domaren Har åklagaren fler invändningar?

åklagaren (tiger)

Domaren Har den anklagade något ytterligare att säga?

Dimitrij Bara det, att jag erkänner mig skyldig till allt utom till mordet på min fader. Hela mitt liv har varit en självsvåldig orgie i utsvävningar, alla mina övergrepp har passerat revy för mig här under denna process, det har varit ett helvete, men det har luttrat mig upp till skärselden, och jag är villig att ta mitt straff för allt, utom för det enda som jag inte gjort och som jag här står anklagad för.

Domaren Rätten ajourneras i avvaktan på juryns utlåtande. (*klubbar och reser sig. Allmän upplösning. Alla diskuterar ivrigt med alla.*)

Dimitrij Katja, förlåt mig.

Katja Det är du som ska förlåta mig. Jag fick dig ju nästan fälld.

Dimitrij Jag vet att du aldrig kan förlåta mig.

Katja Hänt är hänt, och framtiden vet vi ingenting om ännu. Låt oss ta ställning till den när den kommer.

Aljosja (till läkaren) Hur är det med Ivan?

läkaren Han borde aldrig ha fått komma hit.

advokaten Den göken förstörde nästan alltihop. Vem släppte hit honom?

läkaren Han insisterade. Ingenting hade kunnat stoppa honom.

Katja Hur är det med Ivan?

Aljosja Jag tror han behöver er, Katerina Ivanovna.

Grusjenka Dimitrij, jag tror han klarade det.

Dimitrij Jag är inte så säker. Bönderna i juryn har sina egna uppfattningar som ingenting kan rubba.

Grusjenka Det är orättvist att inte en enda kvinna är med i juryn. Alla kvinnor hade frikämt dig.

Dimitrij Om jag ändå kunde göra det själv.

Grusjenka Blir du frikänd kan ingenting hindra dig.

Dimitrij (till advokaten) Tack, min herre, för ert alldeles utmärkta försvar, men jag kan tyvärr inte hålla med er.

advokaten Om vad?

Dimitrij Jag anser att ansvarsfrågan och samvetsfrågan båda var och en för sig väger tyngre än själva brottet.

advokaten Det är er sak. Brottet är den tekniska sak som en rättegång är till för.

Dimitrij Om jag blir frikänd har jag början kvar av ansvaret och samvetet. Om jag döms skyldig slipper jag ansvars- och samvetsfrågan genom att jag blir oskyldigt dömd för ett brott jag inte begått, och jag tror vid min själ att det vore bättre.

advokaten Ni är hopplös, Dimitrij Fjodorovitj. Endast en sådan som jag hade alls kunnat försvara er. Alla andra hade gått bet på det i förtvivlan.

Katja Juryn kommer in. Det är över.

Dimitrij Det gick snabbt.

advokaten Det borde inte ha gått så snabbt.

Grusjenka Varför inte, advokaten?

advokaten Ett snabbt juryutslag i ett så komplicerat mål som detta kan indikera att jurymedlemmarna bestämt sig från början.

Domaren Har juryn enats om ett utslag?

jurymedlem Ja, herr domare.

Domaren Finner ni den anklagade skyldig eller icke skyldig till rån mord?

jurymedlem Skyldig.

Domaren Och de andra åtalpunkterna?

jurymedlem Vi har funnit honom skyldig till samtliga åtalpunkter utan förmildrande omständigheter.

en dam (i publiken) Men vad är det här för något?

Grusjenka (ger upp ett gastkramande skrik och svimmar)

Aljosja Detta är inte sant.

Domaren Tyst i rätten! Domen avkunnas i morgon. Rättegångsförhandlingarna är avslutade. *(klubbar, stiger upp och går ut.)*

Dimitrij (ställer sig upp) Jag är oskyldig till min faders blod! Katja, jag förlåter dig! Bröder, vänner, jag ber er att ta hand om den andra. *(störtar samman och brister ut i hejdlös fruktansvärd gråt.)*

en köpman Han får tjugo år i Sibirien minst.

en annan Ja. I Sibirien.

Aljosja (omfamnar Dimitrij) Mitja, vi ska överklaga. Ivan var inte vid sina sinnen. Det kommer att ta tid, men vi ska klara det med ansträngning och tålamod.

Dimitrij (bölar) Jag är oskyldig!

Katja (resignerar) Detta ville jag aldrig. Jag tror inte att någon ville det.

advokaten Vad tusan gjorde jag för fel? Vems var misstaget? Hur kunde juryn undgå att fatta det självklara här?

Aljosja Vi ska klara det, Mitja.

(Rättsbetjänterna tar hand om Mitja och för ut honom. Grusjenka bärs ut under läkarens omtänksamma översyn. Aljosja går ut efter Mitja.)

advokaten Jag har aldrig varit med om maken till justitiemord.

Katja Vad tror ni om möjlighet till resning?

advokaten Ännu mindre än chanserna här. Om ni har möjlighet att hjälpa honom rymma, så är det kanske hans enda chans.

Katja Tack, advokat Fetjukovitj. *(går)*

advokaten Ett fadermord är ett fadermord. Hellre låta en oskyldig bli fälld för det än att låta det gå ostraffat. Sådant är Ryssland. Den där betjänten gjorde det för bra och kom undan med det dessutom. *(stänger sin portfölj och går.)*

Scen 2. I fängelset.
Dimitrij är ensam när Aljosja kommer in.

Dimitrij Hur är det med dem?
Aljosja Ivan ligger fortfarande halvt medvetslös i nervfeber, men Katja tar hand om honom. Jag tror inte han vet ännu att du dömts till tjugo års straffarbete.
Dimitrij Vad säger hon?
Aljosja Lugna dig, Mitja. Hon kommer hit.
Dimitrij När?
Aljosja Kanske idag. Hon kommer att hjälpa dig med alla medel fastän Grusjenka följer med dig till Amerika.
Dimitrij Storsint som alltid. Den härliga stolta Katenka. Var det hon eller Ivan som fick mig fälld?
Aljosja Det var bönderna i juryn. Ingen annan.
Dimitrij Och tror du flykten kan lyckas?
Aljosja Den är bergsäker. Ivan förberedde varje detalj innan han blev sjuk.
Dimitrij Blir han frisk igen?
Aljosja Jo, men det kan ta tid, säger doktorn.
(Katja kommer in.)
Här är hon.
Dimitrij Katja! (*reser sig. De går mot varandra och tar varandra i händerna.*)
Katja Jag är alltid med dig, Mitja, vart du än flyr, och jag skall alltid hjälpa dig fly.
Dimitrij Fastän jag flyr med Grusjenka?
Katja Du kan aldrig tvivla på mig, Mitja. Du vet att jag alltid varit fullständigt ordhållig.
Dimitrij Särskilt i rätten, när du först nästan fick mig frikänd och sedan fälld.
Katja Förlåt mig, Mitja, men hela sanningen måste fram.
Dimitrij Det är du som måste förlåta mig. Jag har varit ett odjur mot dig. Ingenting kan försvara mig, inte ens försvarsadvokat Fetjukovitj.
Katja Han gjorde sitt bästa men gick bet på bönderna. Gjorde du det verkligen inte, Mitja?
Dimitrij Vad då?
Katja Dödade din far?
Dimitrij Naturligtvis inte. Jag kan behandla en annan mänska som ett värdelöst kryp, men jag har aldrig kunnat döda, inte ens i duell.
Katja Då är du ändå oskyldigt dömd.
Dimitrij Ja, det är jag.
(Grusjenka har plötsligt men försiktigt kommit in.)
Aljosja Vi har besök.
Grusjenka Jag väntade inte att få se så många här.
Dimitrij Vad gör du här, Grusjenka, just nu?
Grusjenka Jag är din, Mitja, och tänkte bara titta förbi.
Katja Det är helt i sin ordning. Oroa dig inte för Ivan, Mitja. Jag tar hand om honom.
Dimitrij Tack, vår skyddsängel och gudmor.
Katja (*till Grusjenka*) Jag skulle ändå just gå.
Grusjenka Det var inte min mening att störa.
Katja Förlåt mig.
Grusjenka För vad?
Katja För att jag gav rätten det fällande beviset.

Grusjenka Ni gjorde det för att beröva honom mig, men därmed förlorade ni honom i stället och gav honom åt mig. Jag kan aldrig förlåta er om ni inte lyckas genomföra hans flykt, så att han blir fri.

Katja Det är rättvist. Jag skall göra det.

Grusjenka När ni har gjort det är ni förlåten.

Dimitrij Förlåt henne nu, Grusjenka!

Grusjenka Nej.

Katja Jag förstår er. Ni är rättvis. Männen i juryn dömde Mitja orättvist, men vi kvinnor kan döma varandra rätt. (*går*)

Dimitrij Du borde ha förlåtit henne.

Grusjenka Du hörde vad hon sade. Jag gjorde rätt. Hon är ansvarig för våra liv, och hon blir inte fri från det ansvaret förrän vi båda är fria i Amerika.

Dimitrij Jag avskyr Amerika redan och vill bara hem till Ryssland.

Aljosja Mitja, du kan få benådning av tsaren när Ivan tar upp ditt fall på nytt när han blivit friskare.

Dimitrij Tror du det? Det tror inte jag.

Grusjenka Vi måste fly. En oskyldigt dömd kan aldrig mera lita på någon överhet.

Dimitrij Tyvärr, Aljosja, tror jag att min älskling har rätt. Vi har bara varandra, och rent formellt är vi skrotade för alltid av staten och hänvisade till underjorden.

Aljosja Vi ska få rätsida på det, Mitja, förr eller senare, det lovar jag dig.

Dimitrij Bara om vi tar lagen i egna händer och struntar i den.

Aljosja Det finns alltid alternativ och utvägar.

Dimitrij Vi har en bror, Grusjenka, som tänker åt oss.

Grusjenka Det är kanske tur det när vi inte kan göra det själva.

Dimitrij Vi ska inte göra det själva, för vi ska bara älska. Lämna bönerna åt helgonen.

Grusjenka Därför är det så viktigt att det finns helgon.

Aljosja Det är bäst att jag går nu.

Dimitrij Ja, men kom tillbaka, Aljosja.

(*Aljosja går medan Dimitrij och Grusjenka förenas i en lång och smäktande kyss.*)

Ridå.

(*Leh, Ladakh, 24.7 - 10.8.2002*)